

Biblioteksbladet

nr 10:2005

årgång 90

*Hur säker
är statistiken?*

Dieselverkstaden

I PRIVAT REGI?

FRAMTIDEN?

FRÅGA BIBLIOTEKET

- 3 Dieselverkstaden kan bli privatägt. *Åsa Ekström*
- 6 Folkbiblioteksstatistiken vilar på osäker grund. *Peter Almerud*
- 9 Kulturrådet om biblioteksstatistiken. *Åsa Ekström*
- 12 Ett bibliotek i Anna Lindhs anda. *Henriette Zorn*
- 14 Fråga biblioteket utvärderat. *Henriette Zorn*
- 16 Eref.se – mer en ambition än ett samarbete? *Henriette Zorn*
- 17 Språkutveckling ska stärkas. *Henriette Zorn*
- 18 Fler bokomater på gång. *Åsa Ekström*
- 19 Samsökning förenklar och ger bättre kvalitet. *Jakob Harnesk*
- 22 Bibliotek beskylls för att agera partipolitiskt. *Johan Erichs*
- 24 Finns det ett liv efter sambindningen? *Annina Rabe*
- 27 Demoteket – en möjlighet för unga att visa sin förmåga. *Fatima Grönblad*
- 30 Nationalbiblioteket i Tuvalu. *Anders Mathlein*

Avdelningar

- 23 debatt och kommentar
- 25 utblick
- 28 recensioner
- 32 Vem är...?
- 33 inblick
- 34 saxat
- 35 Besserwisser
- 36 föreningsnytt
- 38 kalendarium

FOTO: PETER AXELSSON

BIBLIOTEKET I Alvesta är först ut i länet med att erbjuda e-musik. Nyheten stod att läsa i Smålandsposten alldeles när biblioteksåret 2005 gick mot sitt slut.

Man kan sitta hemma och ladda ner musiken via sin egen dator. Allt som krävs är en dator med Internetuppkoppling och ett lånekort. Sedan är det fritt fram att välja och vraka bland musik skapad av upphovsmän som varit döda i mer än 75 år. E-musikbiblioteket i Alvesta består nämligen än så länge enbart av klassisk musik. På frågan om man i framtiden kan tänka sig ett mer varierat utbud ställer sig bibliotekschefen positiv. Men, säger han, ”innan ett sådant beslut fattas måste man ta sig en allvarlig funderare vad bibliotekets roll är, vad vi ska syssla med. Vår och skolans gemensamma uppgift måste kanske främst vara att lära yngre människor att läsa, vilket det är lite så med idag” (Smålandsposten 5.12.2005).

Det är nog klokt tänkt. Under året som gick har det duggat tätt med rapporter som visar att de svenska barnens läs- och skrivkunskaper är bristfälliga. Och det stannar inte vid barnen. Nu senast presenterade Skolverket en studie i vilken högskolelärarna säger sig vara missnöjda med studenternas förkunskaper och bristerna är störst när det gäller förmågan att analysera, skriva och läsa.

Utmaningarna för skolan tycks vara stora, också för biblioteken vilkas roll i sammanhanget gång på gång betonas – ända upp på regeringsnivå. E-böcker, e-musik, e-learning – allt med e framför är säkert framtiden på de marknadsplatser för information som biblioteken vill vara. Men kanske ska man inte helt glömma bort den gamla tråkiga traditionella boken. Den är trots allt ett beprövat verktyg i ett pedagogiskt samarbete skola och bibliotek emellan som syftar till att stärka färdigheterna i att läsa och skriva. Också de elektroniska marknadsplatserna kräver läskunnighet.

Till bibliotekens många nya roller fogas ännu en: att lära folk läsa... Tja, varför inte?

Detta årets sista nummer av BBL har flera artiklar som illustrerar framtidsfrågor. Det handlar om statistik och hur man ska räkna och beräkna den brokiga verksamhet som idag bedrivs på folkbiblioteken. Det handlar om bokomater som nu så sakteliga installeras på bred front och i viss mån kommer att förändra bibliotekarieryket. Det handlar också om portaler för samsökning samt bibliotek på entreprenad – en slumrande fråga som fått nytt liv i och med att personalen på Dieselverkstaden i Nacka vill ta över biblioteket. Ett fräscht initiativ menar somliga, bl a den moderatstyrda majoriteten i kommunen som är positiv till förslaget. Frågetecknen är emellertid många till varför förslaget överhuvudtaget kommit på bordet.

Som en nyårshälsning bjuder vi också på ett biblioteksreportage från varmare vider. Mannen bakom Besserwisser, Anders Mathlein, har varit på Tuvalu. Jo, det är sant, även där finns bibliotek...

Gott nytt år!

Henriette Zorn

Tidskrift för Svensk Biblioteksforening

Postadress

Box 3127
103 62 Stockholm

Besöksadress

Saltmätagatan 3A
Svensk Biblioteksforening
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksforenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltdidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 500:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström (vik) 08-545 132 43
asa@biblioteksforeningen.org
Annina Rabe 08-545 132 43
ar@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson,
Box 109, 133 22 Saltsjöbaden
tel. 08-717 87 99 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Tryckeri AB Federativ, Stockholm
ISSN 0006-1867

Svensk Biblioteksforening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen genom att utveckla effektiva samarbetsformer mellan bibliotek och genom att driva opinion i frågor av betydelse för biblioteks- och informationsområdet.

Denna tidning gick i tryck den 16 dec.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Dieselvekstaden kan bli privatägt

Personalen på Dieselvekstaden är redo att bilda aktieföretag och ta över biblioteket i Nacka. Den moderatstyrda kommunen är positiv till ett försöksår. Samtidigt löser man ett personalförhållande som varit obekvämt för kommunen...

– JAG VÄLKOMNAR DETTA varmt men jag har absolut inte drivit en lösning i denna riktning. Initiativet om att ta över driften kommer från personalen, säger Lennart Jonasson som är stadsdirektör och kommunens högste tjänsteman.

Han förnekar bestämt att privatiseringen, som innebär en avknoppning av Dieselvekstaden, är ett sätt för kommunen att göra sig av med ett besvärande personalförhållande. Sedan en längre tid har det varit känt att enhetsledaren på Dieselvekstaden, Margareta Svanelid, och kulturchefen och tillika bibliotekschefen Börje Sjölund är ett par som sammanbor.

– Det är klart att jag sagt till dem att förhållandet är olämpligt och osunt för kommunen. Framför allt för att det blir en massa skvaller och rykten om beroendeförhållanden, lojalitetskonflikter och favorisering av Dieselvekstaden, säger Lennart Jonasson.

En tidigare bibliotekschef säger att hon slutade pga konsekvenserna av samboförhållandet...?

– Avgången hade inte med förhållandet att göra. I det fallet handlade det om enskilda principer. Margareta Svanelid är en driven kvinna som klättrat i hierarkin vilket säkerligen retat många. Bara detta faktum att en biblioteksassistent blivit enhetschef har nog varit svårt att svälja för en del.

Vad hade hänt om denna lösning med avknoppning och privatisering inte hade inträffat?

– Ja, antingen hade enhetsledaren fått avgå eller kulturchefen sluta, konstaterar Jonasson.

Enligt vad BBL erfar har det stormat en

FOTO: ASA EKSTRÖM

Margareta Svanelid är entusiastisk över utsikten att tillsammans med personalen få driva Dieselvekstaden i privat regi. Hon blir sin egen chef och hennes sambo Börje Sjölund fortsätter som bibliotekschef över Nackas övriga biblioteksheter.

hel del kring biblioteksorganisationen och de sex biblioteken i Nacka. Det har varit flera ommöbleringar i organisationen sedan 2002 och även otydliga beslut- och kommunikationsvägar. I oktober 2004 fick Nacka kommun ny bibliotekschef. Annette Johansson, som tidigare bland annat arbetat på Stockholms stadsbibliotek, var efterlängtat. Knappt ett år senare, i september 2005, sade hon upp sig. Otydligheter inom organisationen samt det faktum att hon förlorat

FOTO: THOMAS CARLGRÉN

Lennart Jonasson, stadsdirektör i Nacka kommun, har inte drivit frågan om entreprenad men välkomnar lösningen och säger att det samtidigt löser ett personalrelaterat problem.

förtroendet för sin chef Börje Sjölund var skälet till att hon valde att sluta.

– Vi hade bland annat olika syn på fördelningen av resurserna mellan de olika biblioteken, säger Annette Johansson.

Börje Sjölund har en annan uppfattning.

– Man måste skilja på sakliga skäl och känslotillstånd när det gäller mitt och Margaretas förhållande. Jag anser att vi är så pass professionella att det inte går ut över vårt yrkesliv. Hittills har heller inga konkreta bevis

framkommit om direkt gynnande av Dieselverkstaden, säger han samtidigt som han medger att avknoppningen är en bra lösning för alla.

När Annette Johansson sade upp sig skickade en stor del av bibliotekspersonalen i Nacka ett upprop där de uttryckte sitt stöd för henne och ”hennes ledaregenskaper och förmåga att skapa delaktighet.”

Enligt Leif Petersen, förbundsjurist på Sveriges Kommuner och landsting, finns ingen skriven policy för sambopar på chefsnivå inom kommunen. Men drabbas verksamheten är det inte bra. Reglerna är däremot tydliga när det gäller politiskt tillsatta chefer som är sambo. Allt för att motverka jävsituationer.

Margareta Svanelid förnekar att det kommit påtryckningar uppifrån om att personalen skulle ta över Dieselverkstaden. Hon och personalen är entusiastiska och ivriga att driva verksamheten.

– Det är inte ekonomiska vinster i det här som lockar för det finns inte. I dag är vi ett bibliotek av sex och då kan det vara trögt att satsa. Biblioteksvärlden är traditionell. En massa hänsyn ska tas samtidigt som man ska hålla tillbaka vilket ibland begränsar både lusten och idéerna. Vi vill fortsätta under friare former.

Biblioteksverksamheten kommer att finansieras med bidrag från kommunen och det kommer även fortsättningsvis att vara gratis att låna böcker. Biblioteket ska där-

emot satsa mer på samarbeten med externa aktörer, till exempel Internetcaféer, och man ska börja ha öppet varje dag i veckan.

– Den här lösningen öppnar för nytänkande och idéer. På sikt kan vi även utveckla egna tjänster som vi kan erbjuda. Genom vår hemsida kan vi marknadsföra oss mot nya kunder. Vi kan även rekrytera den personal vi vill och satsa på events, säger Margareta Svanelid.

Meningen är att de sex anställda ska bilda aktieföretag och vardera satsa en lika stor summa pengar i bolaget, 100 000 kronor totalt. Skulle man gå i konkurs har man inget eget juridiskt ansvar men förlorar å andra sidan riskkapitalet, dvs de pengar man satsat.

– Å andra sidan har det hela finansierats när kommunen väl köpt våra tjänster så vi kommer inte förlora våra pengar.

Privatägda offentliga bibliotek är ovanligt i Sverige. Bibliotek på entreprenad testades i Åre för många år sedan. Men det fungerade inte och försöket lades ner. Kulturrådet konstaterade då i en rapport att det inte fanns några direkta fördelar att driva bibliotek i privat regi jämfört med offentlig regi.

– Bibliotek är ju ingen lönsam verksamhet. Det finns nästan inga intäkter. Det är även motsägelsefullt att vara privat och offentlig samtidigt, säger Birgitta Modigh på Kulturrådet. Däremot har en del bibliotek som drivs som personalkooperativ fungerat bra, bland annat i Linköping och Helsingborg.

Beslut om privatisering av biblioteket tas på kulturnämndens möte i december. Klubbas beslutet igenom kommer Dieselverkstaden att drivas privat på försök under nästa år. Personalen, är det sagt, kommer att beviljas tjänstledighet i ett år för att testa att driva biblioteket i egen regi. På så sätt riskerar de inte sina tjänster.

Nacka är en borgerligt styrd kommun som upphandlar tjänster och entreprenader för mer än hälften av kommunens driftbudget. 2006 ska kommunen göra en översyn av alla finansieringssystem, även inom kultursektorn.

– Mer långsiktigt ser vi över hur vi kan möjliggöra för fler aktörer att verka inom hela kulturverksamheten, säger Nackas kultur- och utbildningsdirektör Lena Dahlstedt.

– Självklart vill fler vara med och erbjuda sina tjänster vid upphandlingen. De har insett att det finns fördelar. Man slipper en trög och långsam administrationsprocess. Det här är ett nytänk som gör att man kom-

Från hiphop till klassiskt direkt i datorn.

Med Musikwebb från Bibliotekstjänst kan ditt bibliotek låna ut musik för nerladdning direkt hos låntagarna. Här hittar du alla tänkbara genrer – hiphop, blues, folkmusik, pop, jazz, rock, klassiskt...

Musikwebb innehåller redan drygt 150 000 spår och tjänsten växer med 200 – 500 spår i veckan. Chansen är stor att du hittar både gamla och nya favoriter inom de flesta musikstilar i Musikwebb.

Lånetiden är en dag eller en vecka och den som lånar kan ladda ner både enskilda spår och hela album, spår för spår. Musiken är i skyddat format och det innebär att alla rättigheter är säkrade. När lånetiden har gått ut är musiken inte längre spelbar.

Musikwebb – från hiphop till klassiskt direkt i datorn.

Bibliotekstjänst

Traktorvägen 11 • 221 82 Lund • Tel 046-18 00 00
Fax 046-18 01 25 • btj@btj.se • www.btj.se

mer närmare besluten vilket på sikt innebär fler och bättre bibliotek.

Svensk Biblioteksforening har inte tagit ställning till alternativa driftsformer. Men om folkbiblioteken framöver drivs i olika former behövs en tydlig bibliotekslag som garanterar medborgarnas rättigheter.

–Svensk Biblioteksforening har inte tagit ställning i frågan om alternativa driftsformer för folkbiblioteksverksamheten. Däremot anser vi att offentligt finansierade bibliotek av god standard och tillgängliga för alla med stöd i en särskild lagstiftning och i en nationell bibliotekspolitik utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling, säger generalsekretären Niclas Lindberg i en kommentar till nyheten om en eventuell privatisering av Dieselverkstaden i Nacka.

–Om de offentligt finansierade biblioteken framöver kommer att drivas i olika former, till exempel genom entreprenader, blir det än mer angeläget med en tydlig bibliotekslag som garanterar medborgarnas rättigheter, säger Niclas Lindberg.

Åsa Ekström

EXLIBRIS

KVALITET • DESIGN • FUNKTION

2000-talets bibliotekshyllor

Med denna smakfulla, flexibla och lätta hylla kan Du sätta personlig touch på inredningen.

Biketjänst
Biblioteksinredningar
Box 30, 340 30 Vislanda

T: 0472-300 36 E: info@biketjanst.se
F: 0472-344 59 W: www.biketjanst.se

SJÄLVBETJÄNINGSTERMINALER från CODECO

MARK 3

Terminal för utlån och återlämning.

Fristående placering i bibliotekslokal.

MARK 4

Återlämningsterminal
För fast placering i
– bibliotekslokal
– lobby
– i vägg mot gata
medger 24 timmars återlämningsservice.

PLASTFODRAL TILL CD-DVD-VIDEO-CDROM från Sund Sound

Platsbesparande
Streckkod & larm på mediet
Anpassade för användning i självbetjäningsterminaler

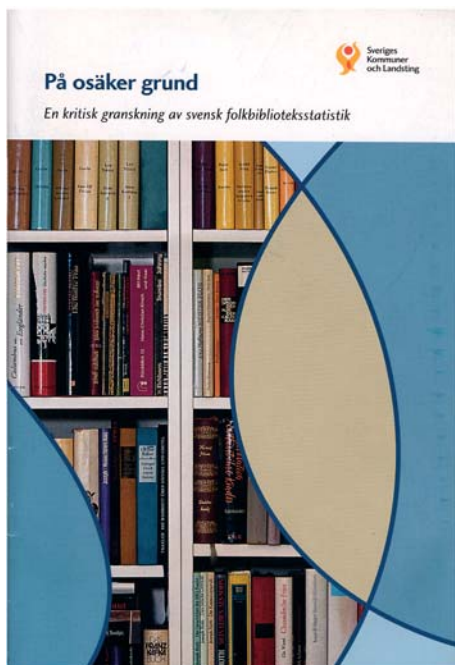
Codeco Sverige AB

Teknikringen 8
583 30 Linköping

Telefon 013-23 99 50
Fax 013-23 99 55
Web www.codeco.se

CODECO

Folkbiblioteksstatistiken vilar på osäker grund – men Kulturrådet har just inlett en översyn

Kan man lita på folkbiblioteksstatistiken? Mäter den rätt? Mäter den rätt saker? Varför varierar uppgifterna? Frågetecknen kring biblioteksstatistiken är många. Genom åren har den ofta kritiserats för att mäta fel saker. Nu finns också svart på vitt att den i stora stycken mäter fel. Men förändringar är på väg.

FÖR SNART TVÅ år sedan redovisade Svenska Kommunförbundets kultur- och fritidssektion i några olika PM utvecklingen av bland annat folkbibliotekens verksamhet under åren 1995–2002. Redovisningen byggde på Kommunförbundets egen statistik, dvs uppgifter från kommunerna till Svenska Kommunförbundet. Statistiken visade att biblioteksområdet fått ökade resurser. Där emot var det svårt att få en bild av hur de ökade resurserna hade använts av bibliotekerna. Det visade sig också att Kommunförbundets statistik skilde sig från Kulturrådets folkbiblioteksstatistik på väsentliga punkter. Sveriges kommuner och landsting, SKL, gav därför konsulten Christina Ekbohm i uppdrag att analysera siffrorna och att reflektera över om dagens biblioteksstatistik är relevant.

RESULTATET KOM PÅ FÖRSOMMAREN i en rapport med den talande titeln *På osäker grund*. I rapporten går Christina Ekbohm igenom siffrorna på några centrala punkter. Hon konstaterar till exempel att personalen enligt Kulturrådets statistik har minskat medan den enligt Kommunförbundets statistik har ökat. Hon konstaterar att Kulturrådet och SKL arbetar med olika index för att bedöma bibliotekens resursutveckling i fasta priser och att bådas index har ganska lite med verkligheten att göra. Hon analyserar siffrorna och gör djupdykningar i några kommuner för att finna felkällor.

Och hon konstaterar att felkällorna är många. Instruktionerna för hur man ska fylla i de enkäter, som ligger till grund för statistiken, är bitvis otydliga och definitionerna är ibland oklara. De människor som fyller i enkäterna tänker olika och noggrannheten varierar. Det finns inget enhetligt system för hur kommunerna redovisar lokalkostnaderna vilket är en av de största

felkällorna. Kommunförbundets statistik omfattar personal som inte finns med i Kulturrådets statistik och vice versa. De uppgifter som kommunernas personalavdelningar har är ibland felaktiga. Statistiken vilar helt enkelt på osäker grund.

Christina Ekbohm går också in på frågan om vad man mäter i biblioteksstatistiken, även om hon gör det tämligen kortfattat. Hon är kritisk till att folkbiblioteksstatistiken i så hög grad kretsar kring bokutlåningen och betonar att det är ”viktigt att man mäter aktiviteter som är signifikanta för dagens biblioteksverksamhet” och nämner en rad exempel på verksamheter som inte mäts. Hon konstaterar också att fokuseringen på utlåningen kan ha en konserverande inverkan på bibliotekens utveckling. Och hennes slutsats blir att ”alla berörda krafter” måste samverka för att biblioteksstatistiken ska bli bättre. Det skulle till exempel kunna ske genom att Kulturrådet och SKL ordnar gemensamma konferenser och att Kulturrådet inrättar en referensgrupp där statistikfrågorna kan diskuteras.

SLUTSATSEN ATT STATISTIKEN vilar på osäker grund gjorde inte biblioteksvärlden särskilt förvånad. Där har det länge funnits både skepsis och kritik när det gäller folkbiblioteksstatistiken. Man tycker ändå att det är allvarligt att man inte kan lita på statistiken och att Kulturrådet och SKL redovisar så olika uppgifter.

– Det gör att vi förlorar i trovärdighet. Det är dessutom oerhört viktigt för biblioteksutvecklingen att det finns en bra nationell statistik. Hur ska vi kunna arbeta med biblioteksutveckling om vi inte har en bra bild av utvecklingen? På bibliotekerna måste vi kunna jämföra oss med oss själva bakåt i tiden men också med andra både i nuet och bakåt i tiden, säger Lisa de Souza, länsbibliotekarie i Dalarna.

Att statistiken har så stora brister som den har anser Lisa de Souza framför allt beror på två saker.

– Vi saknar en nationell biblioteksmyndighet som har ett övergripande ansvar för biblioteksutvecklingen och vi saknar forskning. Om det hade funnits en nationell biblioteksmyndighet hade den kunnat driva på när det gäller forskningen.

Lisa de Souza menar att bristen på forskning gör att det saknas kunskaper vad gäller mätmetoder och vad man ska mäta för att få en korrekt bild av bibliotekens verksamhet. Samtidigt skriker biblioteksvärlden efter den typen av kunskap. Som exempel tar hon en uppgift som cirkulerar i biblioteksvärlden – att bara vart femte besök på ett bibliotek resulterar i ett boklån. Den siffran bygger på en liten undersökning som gjordes på biblioteket i Bromölla under en vecka i slutet av 1990-talet. Det går alltså inte att dra några mer generella slutsatser av den.

– Men vad jag vet finns det inga större undersökningar, säger hon.

Peter Alsbjer var bibliotekschef i Bromölla när man gjorde undersökningen.

– Resultatet visade att vi inte var ett utlåningsbibliotek utan ett besöksbibliotek, vilket vi tyckte att vi måste ta fasta på i utvecklingen av verksamheten. Det betydde bland annat att vi satsade mer på tidningar och tidskrifter, skaffade fler datorer och inrättade fler läsplatser, säger han.

Peter Alsbjer, som nu är länsbibliotekarie i Örebro, är i likhet med Lisa de Souza inte alls förvånad över Christina Ekboms slutsatser om biblioteksstatistiken.

– Jag kommer ihåg vilka problem jag själv hade när jag som bibliotekschef i Bromölla skulle fylla i uppgifterna. Av erfarenhet vet jag alltså att siffrorna måste tas med en rejäl nypa salt.

– I och med att statistiken är så pass opå-

litlig använder vi inte den på länsbiblioteket. Utom ibland när vi ska argumentera på lokal nivå och gör bedömningen att vi kan använda siffrorna. Men i princip har vi ingen statistik som vi kan använda.

DET BEHÖVS EN BRA STATISTIK. Peter Alsbjer anser att de som fyller i enkäterna som ligger till grund för statistiken måste få utbildning så att de vet exakt vad de ska fylla i liksom vad statistiken ska användas till. Han menar också att frågorna i enkäterna måste bli tydligare och att det behövs betydligt fler uppgifter så att statistiken verkligen speglar bibliotekens verksamhet och kan användas för att visa nyttan av den.

– Som statistiken ser ut nu befäster den istället den traditionella bilden av biblioteket.

Den bidrar till att man mäter framgång i form av utlån. Därför måste den breddas. Svensk Biblioteksforening tog till exempel i sitt kvalitetsprojekt för ett par år sedan fram ett antal frågor som vore intressanta att få in i statistiken, säger han.

Även Lisa de Souza har synpunkter på folkbiblioteksstatistikens relevans.

– Den har inte utvecklats på decennier, säger hon och tillägger att Kulturrådet inte har förmått att ta sitt ansvar för att utveckla statistiken trots flera framstötter från bibliotekssamhället. Som ett exempel nämner hon att ett stort antal bibliotek under ett par år i slutet av 1990-talet lade ner ett omfattande arbete på att ta fram konkreta förslag på hur man skulle kunna utveckla statistiken om barnbiblioteksverksamheten med

bland annat definitioner av olika aktiviteter och resonemang om konsekvenser av åldersindelningarna i statistiken.

– Hela det materialet lämnade vi över till Kulturrådet som skulle arbeta vidare med det. Sedan har det inte hänt någonting, säger hon.

Och faktum är att folkbiblioteksstatistiken inte har förändrats särskilt mycket genom åren. Ett och annat har kommit till och ett och annat har tagits bort men i grunden har den sett likadan ut under de knappt trettio år som den har funnits. Under den tiden har folkbibliotekens verksamhet förändrats avsevärt. Kommunerna har också valt lite olika inriktning på verksamheten. På en del håll har biblioteken till exempel utvecklats till kulturhus medan andra har en mer traditionell biblioteksverksamhet. Några bibliotek har fortfarande en omfattande uppsökande verksamhet medan andra har koncentrerat verksamheten till bibliotekshusen. Den här utvecklingen syns inte i statistiken. På en del bibliotek finns medborgarkontor, på andra lärcentra. En del bibliotek har utvecklat en service till det lokala näringslivet. De flesta bibliotek har en central roll i informationsförsörjningen till människor i olika former av utbildning – från ungdomsskolan via olika former av vuxenutbildning till den decentraliserade högskoleutbildningen. Kan man då fram en statistik, som speglar den här utvecklingen?

På Kulturrådet är man medveten om bristerna i folkbiblioteksstatistiken och om behovet av att utveckla den. Man påbörjade en översyn i november där man ska se över frågorna i de enkäter som ligger till grund för statistiken men också definitioner och instruktioner.

– Vi har tagit lärdom av ”På osäker grund” och kommer också att rådfråga Sveriges kommuner och landsting om vi stöter på oklarheter.

– Avsikten är också att vidga det vi mäter eftersom det vi mäter idag inte speglar hela dagens verksamhet, säger Annika Jonsson, verksamhetsanalytiker på Kulturrådet med inriktning på statistikfrågor.

Vad kan man då mäta och vad ska man mäta? Och vem bestämmer vad som ska mätas? I bakgrunden finns den centrala frågan: Vem definierar vad som är folkbiblioteksverksamhet?

– De frågorna går inte att ge något rakt svar på. De får ingå i vår översyn, säger Annika Jonsson.

Peter Almerud

Debatt om statistiken

”Lita inte på siffror från biblioteket” löd rubriken på en artikel i Dagens Samhälle (nr 20:2005) skriven av tidningens seniorreporter Sven-Gunnar Johansson. Med utgångspunkt från skriften *På osäker grund* och Christina Ekboms undersökning *sopade han golvet* med Kulturrådets och Kommunförbundets statistik: komplett värdelös, skrev han. Och vidare: ”Nog är det en ödets ironi att just om biblioteken – de som ska vara informations samhälls hjärta – är informationen totalt opålitlig.”

Det fick Svensk Biblioteksförnings generalsekreterare Niclas Lindberg att rycka ut, inte till Kulturrådets och Sveriges kommuner och landstings (SKL) försvar, men till bibliotekens. Skyll inte statistiken på ödet, menade han och ansåg att det borde vara möjligt för Kulturrådet och SKL att hitta mätmetoder som de kan komma överens om. ”Biblioteken förtjänar bättre än att lämnas åt ödets ironi”, avslutade Niclas Lindberg.

Från SKL:s sida ryckte man också ut. Ingrid Olmänder van Erk försvarade ingenting men försäkrade att en dialog om biblioteksstatistiken pågår mellan SKL och Kulturrådet. Det är bra. Hoppas att den dialogen leder någon vart inom en inte allt för avlägsen framtid. HZ

Lund goes Open Access

Lunds universitet har nu tagit ett ytterligare kliv mot Open Access sedan universitetsledningen beslutade att universitetets forskning ska om möjligt publiceras i vetenskapliga tidskrifter som är fritt tillgängliga för läsaren. Beslutet är en reaktion mot de kommersiella vetenskapliga tidskrifternas monopol och prispolitik med höga priser på både tryckta och digitala tidskrifter.

– Fri tillgänglighet för publikationerna leder till ökad användning och ökat genomslag för forskningen, menar Göran Bexell, rektor vid Lunds universitet.

– Det i sin tur ökar synligheten och genomslaget för universitetets egna forskare, menar han vidare.

Den enskilda forskaren förfogar visserligen över sitt material men rekommenderas av universitetet att i den mån det är möjligt publicera sina resultat i för läsaren fritt till-

gängliga publikationer. Om en fritt tillgänglig tidskrift inte finns som ett jämbördigt alternativ bör i första hand en tidskrift som tillåter parallell publicering väljas. Universitetet rekommenderar också forskarna att undvika överlåtelse av publiceringsrättigheter. Minimikrav för författare är rätt till parallell publicering.

Sedan tidigare driver Lunds universitet den uppskattade och omtalade tjänsten för fritt tillgängliga kvalitetsgranskade vetenskapliga tidskrifter: Directory of Open Access Journals (www.doaj.org). På försommaren 2004 gjordes fulltextversionen av DOAJ tillgänglig och man talade om forskningsbibliotekens revolt mot storförslagen (BBL nr 6/2004).

Enligt universitetet besöks tjänsten idag från 150 länder varje månad.

HZ

Glada bibliotek!

eurobib
www.eurobib.com direct

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

"Minskade utlån behöver inte vara enbart negativt"

Boklånen minskar liksom antalet böcker på biblioteken. Så har den senaste biblioteksstatistiken från Kulturrådet redovisats i pressen. Igen. Samtidigt skulle rubrikerna lika gärna kunna vara: Allt fler besöker biblioteken och utlåningen av fackböcker ökar.

BBL TRÄFFAR biblioteks konsulent Helena Kettner Rudberg och handläggaren Mats Hansson i den statliga myndighetens vackra hus på Skeppsholmen i Stockholm. Sedan 1976 har folkbibliotekens och ett 40-tal andra biblioteks statistik sammanställts av Kulturrådet. Syftet är att kartlägga verksamheten och redovisa i vilken omfattning invånarna använder sig av den. Under flera år har statistiken kritiserats för att vara tunn, otydlig och inte räkna rätt saker.

Hur har statistikinsamlandet förändrats under dessa trettio år? På vilket sätt?

– Självklart har det förändrats. Hela tiden. För cirka fem år sedan började vi t ex räkna antalet biblioteksbesökare – först på huvudbiblioteken och sedan även på filialerna. Tidigare har vi mestadels fokuserat på utlån, säger Helena Kettner Rudberg.

Kulturrådet har alltså insett värdet av att räkna besökarna på biblioteket men samtidigt är det just på den punkten som statistiken är ofullständig. När det t ex gäller uppgifter om besökarantalet har det blivit bortfall i svarsfrekvensen.

– Vi inte varför det blev bortfall i svarsfrekvensen när det gäller besökarantalet. Kanske inte alla har uppgifter att lämna, säger Mats Hansson.

Som man frågar får man svar?

– När det gäller utlån- och cirkulationskontroll så har biblioteken valt olika datasystem och när det gäller användandet av webbsidor och digitala tjänster har de sina

egna individuella IT-system. Det gör att man har varierande möjligheter att samla in och tolka uppgifter på. När det gäller besöksstatistik tar vissa mindre bibliotek stickprov ett visst datum och räknar manuellt. Medan andra har en besöksmätare som tickar på, säger Mats Hansson.

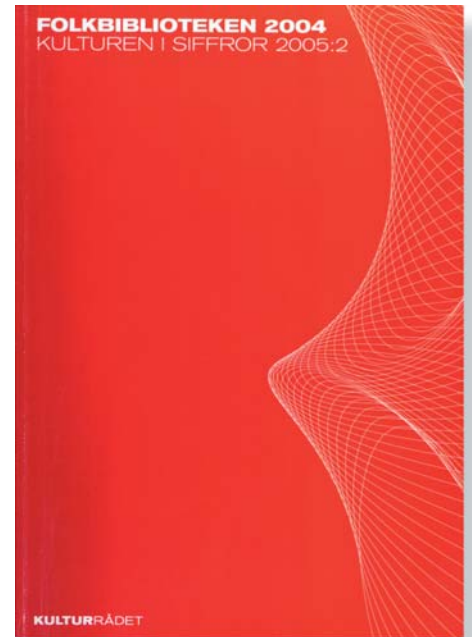
Helena Kettner Rudberg menar att besöksstatistiken under senare år har blivit än mer vanskelig att värdera. Med dagens moderna utlåningssystem behöver låntagarna inte längre besöka biblioteken för att låna om och reservera.

– Det kan man sköta hemifrån eller från jobbet via webben. Skulle man mäta dessa virtuella biblioteksbesök, vilket man kan göra nu i vissa system, skulle sannolikt besöksiffrorna vara betydligt högre, säger Helena Kettner Rudberg.

Kan det även vara en kostnadsfråga? Man kanske inte har råd att mäta?

– En besöksräknare med fotocell kostar 750 kronor – där är väl kostnaden inget problem. Men andra statistiska uppgifter kan vara svårare och kostsammare att ta fram. Och det tar tid att mäta. I redan hårt pressade verksamheter så prioriterar man kanske inte att sätta sig ner och svara på tidskrävande enkäter, säger Mats Hansson.

Behovet av statistik varierar från kommun till kommun. Kulturrådet begär in vissa uppgifter, men samtidigt är det viktigt att varje enskilt bibliotek kompletterar utifrån den egna kommunens behov och förutsättningar.

Kommunchefer med ett hårt grepp om penningpåsen och som läser den statistik som publiceras kan lätt tolka det som att biblioteken inte längre lånar ut böcker, att verksamheten krymper... Borde det inte gå snabbare att förändra mätmetoderna så att de bättre speglar verkligheten?

– Fortfarande letar vi efter instrument och metoder att mäta det som faktiskt sker på biblioteket i dag. Svårigheten är t ex att mäta besöken vad gäller digitala tjänster och webbplatser. Där är ju statistiken bristfällig och vi håller på och ser över vad man kan göra åt det, säger Mats Hansson.

Översynen av statistiken är en ständigt pågående process för att få en förenklad och förbättrad redovisning av bibliotekens faktiska verksamhet, menar Helena Kettner Rudberg. Och det tar tid och måste få ta tid.

– Varje år sker nya förändringar, både inom biblioteksverksamheten men även på Kulturrådet. Nästa år planerar vi t ex att göra en webbaserad enkät för att underlätta för biblioteken.

Mats Hansson och Helena Kettner Rud-

berg är överens om att det idag finns en medvetenhet om att bibliotekens verksamhet rymmer så mycket mer än böcker. Problemet är bara hur och vad man ska mäta. Är det programverksamheten som ska mätas? Ska antalet bokprat och sagostunder avgöra om verksamheten är godkänd eller ej? Helena Kettner Rudberg tror inte att man kan mäta efter standardiserade mallar.

– Kvantitet är inte alltid kvalitet. Att försöka ha en standardmall av verksamheten där x antal bokprat blir ett godkänt mått tror jag är fel väg att gå eftersom varje enskilt bibliotek har helt olika förutsättningar ute i kommunerna.

Mats Hansson menar att det faktum att bokutlåningen minskar, inte nödvändigtvis behöver tolkas i negativ riktning.

– Det kan vara en medveten strategi. Det kan ju betyda att biblioteket satsar extra på något annat. Biblioteken måste göra sin egen analys av materialet från Kulturrådet. Vi kommer troligtvis aldrig att bli färdiga med statistiken för verksamheten förändras ju hela tiden. Vi måste ständigt jaga nya mätinstrument.

Varför fortsätter Kulturrådet mäta en verksamhet som man inte tydligt kan definiera?

– Det är nog så att man försöker mäta det

man kan definiera. I den kommunala organisationen måste man oftast kunna motivera sin verksamhet. Oftast har man mål som statistiken skall relateras till och kraven på uppföljning av verksamhet har skärpts de senaste åren. Statistik är ett sätt att tydliggöra en verksamhet och dess förändringar. Ju mer man mäter och ju utförligare statistik, desto bättre bild kan man ge av verksamheten. De delar av verksamheten som inte kan uttryckas i siffror och diagram bör uttryckas på annat sätt, i beskrivande text, menar Mats Hansson och Helena Kettner Rudberg.

Åsa Ekström

UR KULTUREN I SIFFROR

Kulturrådets folkbiblioteksstatistik för år 2004 visar att varje invånare i landet besökte biblioteket i genomsnitt åtta gånger förra året. Sedan 1980 har boklånen per invånare minskat från drygt nio böcker till sju. AV-medierna är populärare än böcker – de lånades ut 3,7 gånger år 2004 medan varje bok lånades ut 1,5 gånger. Västerbottningarna var de flitigaste biblioteksbesökarna med drygt tolv besök per invånare, även Jämtland och Gotland ligger i toppen.

2004 uppgick det totala antalet utlån till 63 miljoner. Sedan 1980 har den totala utlåningen minskat med 13 miljoner lån.

2004 hade skönlitteraturen totalt knappt 17 miljoner utlån, vilket är en andel om 26,4 % av den totala utlåningen. Det är en liten minskning mot 2003 då motsvarande siffra var 27 %. Skönlitteraturen har mer eller mindre kontinuerligt minskat från slutet av 1970-talet då den utgjorde närmare 40 % av alla lån. Facklitteraturen har däremot ökat i popularitet från 1980 och framåt. Från mitten av 1990-talet har den uppgått till cirka 20 miljoner lån/år. Nu verkar trenden ha vänt. Minskningen av antalet utlån totalt drabbar även facklitteraturen. 2004 stod facklitteraturen för drygt 29 % av den totala utlåningen. Motsvarande siffra för 2003 var 30 %.

Utlåningen av barnböcker utgjorde drygt 44 % av den totala utlåningen. En ökning med knappt 1 % i jämförelse med 2003.

Bibliotekens barnbokbestånd varierar i landet, genomsnittet var 8,6 böcker per barn i åldern 0–14 år. Kronoberg, Västerbotten och Gotland uppvisade högst andel utlån av barnböcker. På kommunnivå hade Borgholm högst andel utlån per barn, 42,2. 1980 lånades i genomsnitt drygt 20 barnböcker per barn i åldrarna 0–14 år. 2004 var motsvarande siffra 18,3 böcker per barn.

Antal utlån av AV-medier (musikfonogram, ljudböcker, talböcker, videogram och CD-skivor) var 2004 drygt 11 miljoner. För första gången sedan 1980 år har utlånen av AV-medier minskat något. Sedan 1992 har annars utlåningen av AV-medier ökat med ca 550 000 medier per år. Trots det utgör de endast 15 % av den totala utlåningen.

Utlåningen bedrevs på mer än 2000 platser som på huvudbibliotek, filialbibliotek, bokbussar och övriga utlåningsställen.

Antalet filialer minskade mellan åren 2003 och 2004 med 26 stycken – från 1091 till 1065 filialer. Det verkar vara en siffra som parkerat sig i statistiken. Mellan 2002 och 2003 minskade antalet filialer med 25 stycken.

Bokbussar minskade åter, från 104 (2003) till 98 stycken (2004).

Nyinköpen minskade. 2004 uppgick nyförvären till drygt 1,8 miljoner att jämföra med motsvarande siffra 2003: drygt 1,9 miljoner.

Fortfarande är biblioteksvärlden relativt enkönad. Av drygt 6000 anställda förra året var 84 % kvinnor. Av de anställda var 47 % bibliotekarier.

Driftskostnaden för de svenska biblioteken uppgick 2004 till 3,308 miljarder kronor (2003: 3,272 miljarder kronor).

Det finns stora regionala skillnader i folkbibliotekens verksamhetsmått vad gäller nyckeltalen för såväl kostnader som bestånd och utlåning. Orsaken kan vara strukturella olikheter mellan regionerna såsom demografi, ekonomi och kultur. Även politiska beslut och olika arbetsmetoder kan ha orsakat olikheterna.

ÅE/HZ

Folkbiblioteken 2004
Kulturen i siffror 2005:2
Kulturrådet

Vill du annonsera?

Ring eller mejla Bo Eriksson!
08-717 87 99, 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

**GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK
HAR SKAFFAT SIG EN STÖRRE PUBLIK!**

Bläddra vidare så får du veta hur...

SÖK OCH BOKA

TIII KATALOGEN

TIII BOKA DATOR

TIII DATABASES

Övre plan

Libra III Webb-Öpac - Microsoft Internet Explorer

Bakåt Sök

omoteks mediekatalog

Startsidan

Titel/författare

Ämnesord

Sökord: BiblioteksPORTAL

Internet

HITTA PÅ BIBLIOTEKET

Entréplan

Hjälplåntagaren att bli självständig genom att samla allt - under ett paraply. Med BiblioteksPORTALEN i sökdatorn blir biblioteket mer tillgängligt. Du kan själv redigera delar av innehållet. Besök: www.wagnerform.se eller ring oss på: 031-47 78 70.

~ BiblioteksPORTAL 2005 ~

Info

Infotavla

Dator

Katalog

Kopiator

Släktforska

Utlån

Hiss

Facklitteratur

Skönlitteratur

Talböcker, LL, Stor stil

Referenslitteratur

Kommuninfo

Tidningar, tidskrifter

Ljudböcker, CD

Nya böcker

Barn - skönlitteratur

Ungdom - skönlitteratur

WAGNER

WAGNER FORM AB

Entré

Internet

Klar

Ett bibliotek i Anna Lindhs anda

FOTO: HENRIETTE ZORN

"Kära bibliotek, som fått förmånen att bära samma namn som Anna Lindh. Jag vill rikta en önskan till dig, en önskan att du alltid ska sträva efter att vara som Anna var – vetgirig, internationalist, infallsrik och med ett oerhört starkt engagemang för fredsarbete och konfliktbekämpning, inte minst inom EU-arbetets ramar. Just detta var något som Anna hyste en orubblig tro på: EU:s möjligheter att bidra till en fredligare värld".

VICE ORDFÖRANDE I Europeiska kommissionen, Margot Wallström, höll i saxen och klippte det blågula bandet efter ett invigningstal som var en till lika delar pampig och innerlig kärleksförklaring till biblioteket. Ja, formerna var högtidliga när Anna Lindh-biblioteket invigdes i de nya lokalerna på campus vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm. Bland epåletter och gradbeteckningar syntes civila gäster som Anna Lindhs make Bo Holmberg och presidenten för FN:s generalförsamling, Jan Eliasson. Anna Lindh var i allra högsta grad närvarande i alla ord och tankar som formulerades.

Biblioteket bildades i augusti i år genom en sammanslagning av Försvarshögskolans och Utrikespolitiska Institutets tidigare bibliotek. Försvarshögskolan och Utrikespolitiska Institutet huserar numera i den gemensamma byggnaden på Drottning Kristinas väg vid KTH som också rymmer det nya biblioteket. Anna Lindh-biblioteket har ambitionen att bli Nordens ledande bibliotek för försvar, säkerhets- och utrikespolitik. Biblioteket är både ett vetenskapligt forskningsbibliotek och en öppen mötesplats för utrikespolitiskt intresserade.

Och båda parter verkade påfallande nöjda med biblioteket som å ena sidan ska svara mot Försvarshögskolans behov av ett högskolebibliotek och å andra sidan mot Utrikespolitiska institutets behov av ett brett utrikespolitiskt bibliotek för allmänheten. En hybrid mellan ett forskningsbibliotek och ett specialbibliotek, som en av talarna, riksbibliotekarien Gunnar Sahlin uttryckte det.

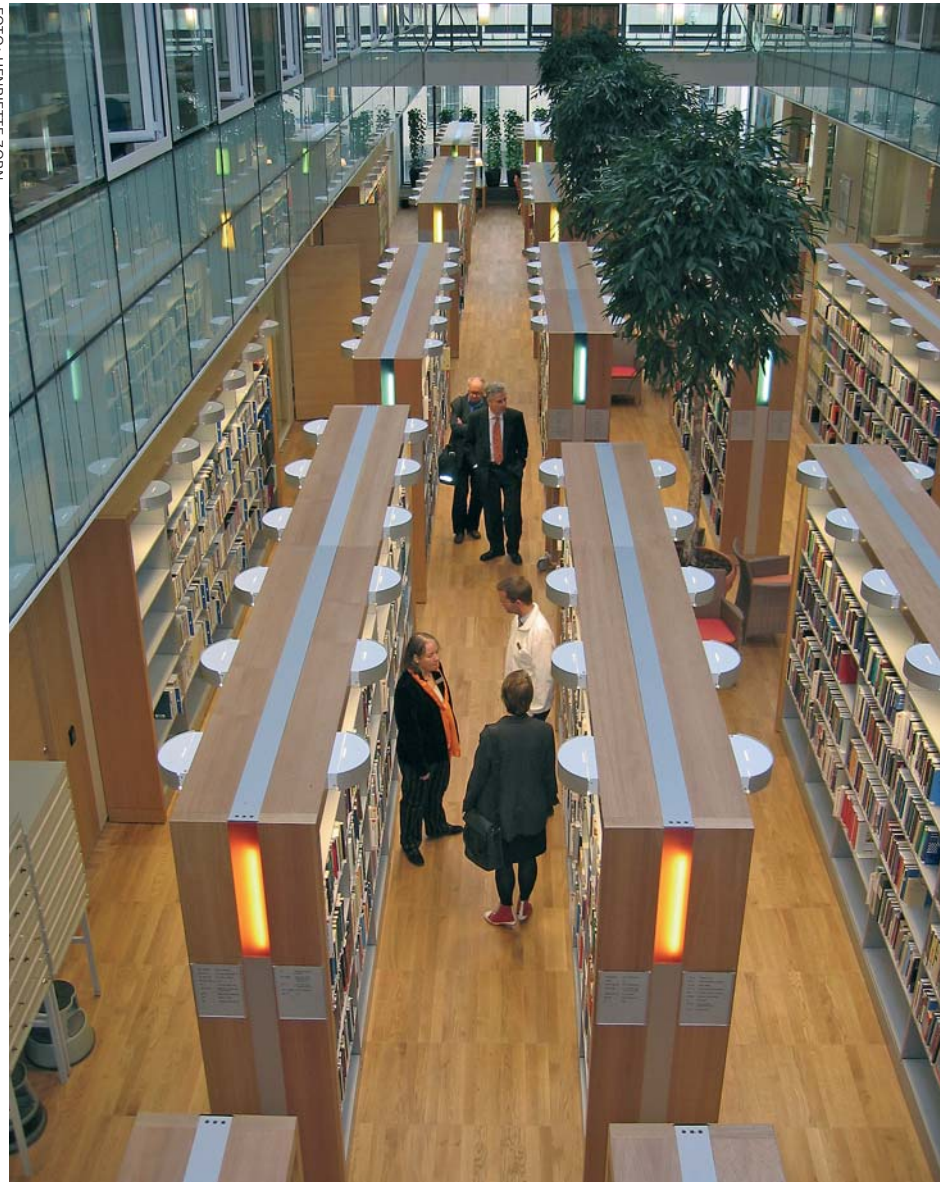
Anna Lindh-biblioteket rymmer för närvarande cirka 185 000 volymer av såväl äldre som nyare litteratur. Huvudsakligen handlar det om litteratur inom utrikes- och säkerhetspolitik, försvarsfrågor, folkrätt, krigs-

FOTO: HENRIETTE ZORN

Många var ivriga att pröva det nya bibliotekets faciliteter.

FOTO: HENRIETTE ZORN

Anna Lindh-bibliotekets första besökare navigerar i gångarna av bokhyllor.

vetenskap, militärhistoria och –teknik samt ledarskap och management. Utöver databaser där man kan söka inom bibliotekets ämnesområden finns också ett imponerande stort utbud av tidskrifter. Biblioteket är i två plan och rymmer även en raritetskammare. Därtill ett hundratal studieplatser, grupprum, tyst läsesal, bokningsbara datorer – allt det som karakteriserar ett modernt bibliotek i IT-åldern. Inredningen andas stram och sval elegans snarare än myps och hemtrevnad.

–Dagens invigning av Anna Lindh-biblioteket är det kanske tydligaste uttrycket för att klyftan mellan boken och svärdet nu slutligen fyllts igen. Boken, de bokliga studierna, biblioteket och den moderna informationsteknikens nya verktyg är en absolut förutsättning också för svärdekampens lyck-

liga utgång, menade Henrik Landerholm, rektor för Försvarshögskolan, i sitt anförande som handlade om den komplexa värld som FSK:s personal och studenter verkar i idag.

–Biblioteket är såväl vårt viktigaste fönster mot i första hand den virtuella, vetenskapliga världen som en spegel av den reellt existerande världen med sin ständigt växande kunskapsmassa.

Utrikespolitiska Institutets direktör, Tomas Ries, betonade bibliotekets viktiga roll för forskarna medan historikern Anders Björnsson kopplade ett mer personligt grepp på biblioteket och bibliotekariens funktion ur brukarens perspektiv. Bland invigningstalen var Anders Björnssons anförande det vittraste alla kategorier. En hyllning till boken, biblioteket och biblioteka-

rien. En påminnelse om bildningens och humanioras värde som tog avstamp i författarnas författare Borges för att vecklas ut till berättelse om hur Björnsson – likt en bibliotekarie – gick till väga för att på nytt bygga upp sitt eget nedbrunna bibliotek.

Henriette Zorn

FAKTA ANNA LINDH-BIBLIOTEKET

Byggår: 2005

Yta: 1240 kvm

Samling: 185 000 volymer

Projektledare: Märten Welin, AD Analys & Design AB

Byggherre: Akademiska hus

Byggnadsarkitekt: Berg arkitekter, ansvarig Janne Mattsson

Inredningsarkitekt: AD Analys & Design AB, ansvarig Eva-Karin Svedberg.

Leverantör av in- och utlåningsautomater: Axiell

Flera vill göra frågetjänsten till sin

Tre lånecentraler bör få huvudmannskapet för frågetjänsten Fråga biblioteket. Bland dessa bör lånecentralen i Malmö utses som ägare till projektet. Det föreslår bibliotekskonsulten och frilansjournalisten Jakob Harnesk i sin slutrapport ”Framtida organisatorisk lösning av Fråga biblioteket”.

FRÅGA BIBLIOTEKET ÄR nu inne på sitt tredje år med projektfinansiering från Kulturrådet. Men verksamheten har funnits längre än så. Under en tioårsperiod har det som idag är en nationell frågetjänst under namnet Fråga biblioteket vuxit fram. Idag är verksamheten så pass etablerad att det är dags att låta den övergå i en mer permanent lösning. Det är orsaken till att Kulturrådet i somras gav Jakob Harnesk i uppdrag att kartlägga och utvärdera hur en långsiktig lösning för frågetjänsten kan se ut. Enligt direktiven är tanken att verksamheten ska ha en ny organisation redan från 1 januari 2006.

I utredarens uppdrag har ingått att göra en jämförelse med förhållandena i de övriga nordiska länderna, att diskutera hur det framtida samarbetet med Jourhavande bibliotekarie kan utvecklas samt att komma med konkreta förslag avseende drift och styrning av den nationella frågetjänsten.

Jakob Harnesk konstaterar att virtuella referenstjänster som Fråga biblioteket har kommit till biblioteken för att stanna. Just när det gäller Fråga biblioteket – som vuxit fram organiskt och styrts utifrån enskilda drivande medarbetare vilkas kreativitet och entusiasm bidragit till att etablera tjänsten – har dock ett mer övergripande och strategiskt perspektiv saknats. Detta är utgångspunkten för hans fortsatta argumentation beträffande långsiktiga alternativ.

Under utredningens gång har det inkommit två skriftliga förslag till framtida organisation. I det ena, som Jakob Harnesk kallar för Kvartettförslaget, erbjuder sig fyra aktörer att gemensamt driva och utveckla Fråga

biblioteket. Dessa är Regionbibliotek Västra Götaland, Göteborgs stadsbibliotek, Örebro stadsbibliotek samt Länsbibliotek Västernorrland.

I det andra förslaget, det så kallade Lis-förslaget (Lis= Lånecentraler i samverkan) föreslås att den nationella frågetjänsten organiseras inom större bibliotekssystem såsom lånecentralbiblioteken. Förslaget är undertecknat av bibliotekschefen i Umeå samt stadsbibliotekarierna i Malmö och Stockholm.

I slutrapporten avvisar Jakob Harnesk ett antal alternativa lösningar innan han går in på Kvartett- respektive Lis-förslagets för- och nackdelar.

Att Fråga biblioteket fortsätter som det har gjort, i projektform och med Örebro som projektägare och samordnare, ser han inte som ett alternativ. Det främsta argumentet är att Kulturrådet inte kan finansiera projekt med obestämt slutdatum.

Inte heller förespråkar han ett alternativ som innebär att staten dvs Kulturrådet drar sig ur ekonomiskt. Det finns, menar han, en uppenbar risk att såväl långsiktigheten som stabiliteten äventyras.

En annan lösning som Jakob Harnesk diskuterar är en sammanslagning av de nationella frågetjänsterna till en enda organisation (t ex Fråga biblioteket, Jourhavande bibliotekarie, Fråga barnens bibliotek och Ordbron som numera delar samma tekniska plattform). Som enda rimliga huvudman ser Jakob Harnesk i så fall Kungl. Biblioteket: ”där finns redan idag den tekniska driftmiljön för programvaran (VRLplus) och där finns samordningen av Jourhavande biblio-

tekarie.” Dessutom skulle det alternativet ligga väl i linje med den förändring i bibliotekslagen som trädde i kraft den 1 januari 2005.

Men Jakob Harnesk menar att tiden inte är mogen för en helt sammanslagen organisation. Samarbetet mellan Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie är ännu relativt nytt och olikheterna är ännu för stora på många områden (se separat artikel).

Från flera håll har, enligt utredaren, också önskemål framförts om en helt ny lösning för Fråga biblioteket. Det man tänker sig är lösningar där verksamheten t ex bedrivs som ett självständigt företag, i stiftelseform eller enligt en modell som liknar den så kallade 24-timmarsmyndigheten. Även det avvisar Jakob Harnesk med hänvisning till tidsaspekter (för kort tid för att sjösätta en sådan ”ny lösning”) och oro för möjligheterna till långsiktighet.

När Jakob Harnesk väger samman de två skriftliga förslag som inkommit under utredningens gång utfaller hans analys till det så kallade Lis-förslagets fördel. Hans främsta invändningar mot Kvartettförslaget är att de fyra parterna inte tidigare har samarbetet i projekt av den storleksordning som det här är frågan om. Vidare att den statliga finansieringen skulle äventyras i den modell som förslagsställarna anger.

I den organisatoriska modell han föreslår står de tre lånecentralerna som huvudman. Som projektägare och operativ ansvarig står lånecentralen i Malmö där även samordningsfunktionen placeras. Styrgruppen sätts samman av dels representanter för de tre lånecentralbiblioteken, dels av en eller

Jakob Harnesk.

två representanter från ett urval operatörsbibliotek. Rapportering till Kulturrådet sker årligen av huvudmannen. Sjösättning för den nya organisationen beräknas till andra halvåret 2006.

Jakob Harnesk motiverar sitt förslag i en rad punkter:

- det är naturligt att staten tar ett ansvar för att finansiera en nationell tjänst som Fråga biblioteket
- det faktum att lånecentralerna är helt och hållet statligt finansierade gör också att staten dvs Kulturrådet i det här fallet har redskap och möjligheter att utveckla biblioteksverksamheten ur ett nationellt perspektiv
- lånecentralerna bedriver arbete med kompetensutveckling av bibliotekspersonal och då särskilt med tyngdpunkt på referensarbete och användning av elektroniska informationskällor
- Referensbibliotek.se (det virtuella referensbibliotek som byggts upp inom Lis-organisationen och som blev offentligt under hösten) kan bli en naturlig startpunkt (och centralpunkt) för bibliotekens referensarbete

Förslaget är inte helt okontroversiellt. Det finns de som anser att lånecentralerna har spelat ut sin roll och att de bör läggas ner. Jakob Harnesk håller i viss mån med om den kritiken i sin rapport. Lånecentralernas verksamhet och uppdrag bör moderniseras, anser han men konstaterar också att steg i den riktningen håller på att tas. Som exempel nämner han arbetet med Referensbibliotek.se samt Biblioteksbloggen, som de tre lånecentralerna gemensamt bedriver. Även den omfattande utbildningsverksamhet som bedrivs inom ramen för lånecentralernas verksamhet har potential att utvecklas ytterligare, enligt Harnesk.

Han lanserar även ett eget förslag till mo-

dernisering: lånecentralerna bör på sikt hantera färre fjärrlån och istället i större utsträckning inrikta sig på informationstjänster.

Förslaget innebär inte, vilket Jakob Harnesk är noga med att påpeka, att den faktiska bemanningen av operatörer ska skötas av lånecentralernas personal. Även fortsättningsvis ska Fråga biblioteket fungera som en gemensamt uppbyggd tjänst där ett antal bibliotek är med och delar på arbetspassen som operatörer.

En fråga som säkert många som tar del av förslaget ställer sig är varför det är just i Harnesks egen region som samordningen ska ske och varför just Malmö lånecentral – och inte Stockholm eller Umeå – föreslås bli projektägare?

Det tyngsta skälet är att man i Malmö bedrivit FrågaSim – en virtuell referenstjänst för bibliotek där man använde verktyget QuestionPoint, menar utredaren. Det faktum att lånecentralen i Malmö har erfarenhet av att driva frågetjänsten HotLine och att stadsbiblioteket arbetat med chattbaserade referenstjänster i Bibliotek direkt – föregångaren till Fråga biblioteket – hör till det som sammantaget avgjorde till Malmös fördel.

Om det blir diskussion och debatt kring utredningen återstår att se. Branschen hade möjlighet att säga sitt fram till mitten av december. Bland dem som särskilt uppmanats lämna synpunkter återfinns Kungl. Biblioteket, Svensk Biblioteksförning, Lånecentraler i samverkan samt de bibliotek som i dagsläget är med i tjänsten Fråga biblioteket, Fråga Barnens bibliotek och Ordbron. Svensk Biblioteksförning väntas i sitt ytt-

rande föreslå att tjänsterna Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie utvecklas till en gemensam tjänst för vilken staten, t ex genom Kungl. biblioteket, tar ansvaret för. Vidare anser man att de deltagande biblioteken borde få ersättning för de omkostnader man har. Hittills har ingen kompensation utgått för den tid och de insatser som vissa av de större deltagande bibliotek har investerat.

Henriette Zorn

Rapporten finns i sin helhet på www.kulturradet.se (kulturområde/bibliotek)

FRÅGA BIBLIOTEKET – EN KORT BAKGRUND

Nättjänsten Fråga biblioteket har under en tioårsperiod vuxit fram och utvecklats på ett närmast organiskt sätt som ett samarbete mellan folkbibliotek i Sverige. I inledningsskedet besvarades frågor endast via e-post för att så småningom kompletteras med en chattfunktion. De bibliotek som har varit intresserade har kunnat ansluta sig, tekniskt stöd och viss organisatorisk back-up gavs på ett tidigt stadium av Kulturnät Sverige. 2001 startade biblioteken i Malmö, Göteborg, Stockholm och Nacka den chattbaserade tjänsten "Bibliotek Direkt". Två år senare, 2003, slogs de båda tjänsterna ihop och fick namnet Fråga biblioteket. Samma år fick verksamheten projektstatus och har sedan dess fått 500 000 kronor/år från Kulturrådet. Projektstödet har tagits från anslaget verksamhetsutveckling för folkbibliotek. Då, 2003, deltog 34 bibliotek. Idag deltar cirka 65 svenska folkbibliotek samt ett finländskt (Mariehamn). Från 2003 har projektet ägts av Örebro stadsbibliotek varifrån det också har samordnats. Som ett resultat av det samarbete som inleddes 2004 mellan Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarien (forskningsbibliotekets motsvarighet till Fråga biblioteket) öppnades våren 2005 den elektroniska referenstjänsten eref.se. I den samverkar Sveriges folk- och forskningsbibliotek. Från en gemensam ingångssida är det möjligt att nå flera frågetjänster (se BBL nr 4/2005).

Eref.se – mer en ambition än ett samarbete?

VID LÄSNINGEN AV Jakob Harnesk utvärdering av Fråga biblioteket finns det två saker som är en smula iögonfallande eller åtminstone ganska intressanta. I hans uppdrag har det ju ingått att inte bara blicka framåt utan även beskriva den utveckling som skett samt ge en beskrivning av dagsläget och nuvarande projektorganisation. Därvidlag blir man onekligen lite nyfiken på den självutnämnda styrgruppen bestående av cheferna för ett antal större folkbibliotek som bemannade Fråga biblioteket i högre utsträckning än representanter från andra mindre bibliotek. Initialt kallade man sig ”virtuella chefsgruppen”, efterhand bytte man namn till ”styrgruppen”. Man tillsatte sig själv och hade således inte något formellt mandat att styra över projektet. Det låter lite kuppstat. Å

andra sidan: kan det ha varit så att projektet var så svajigt att några helt enkelt såg sig föranledda att gå in och ta över styrningen?

Av utvärderingen framgår att kritik har riktats mot styrningen av projektet och då särskilt mot den självutnämnda styrgruppen. Det är i så fall en kritik som inte kan ha nått styrgruppen förrän rätt nyligen, om över huvudtaget. I vilket fall som helst beslutade den att upplösa sig själv våren 2005.

Det som också väcker en del frågor är: Hur står det egentligen till med den i våras sjösatta elektroniska referenstjänsten, eref.se, och samarbetet mellan Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie? Ett konkret exempel på ett brobygge mellan folk- och forskningsbibliotek – det såg ju så bra ut på pappret? Men när man läser Jakob Harnesk rapport får man intrycket av att det

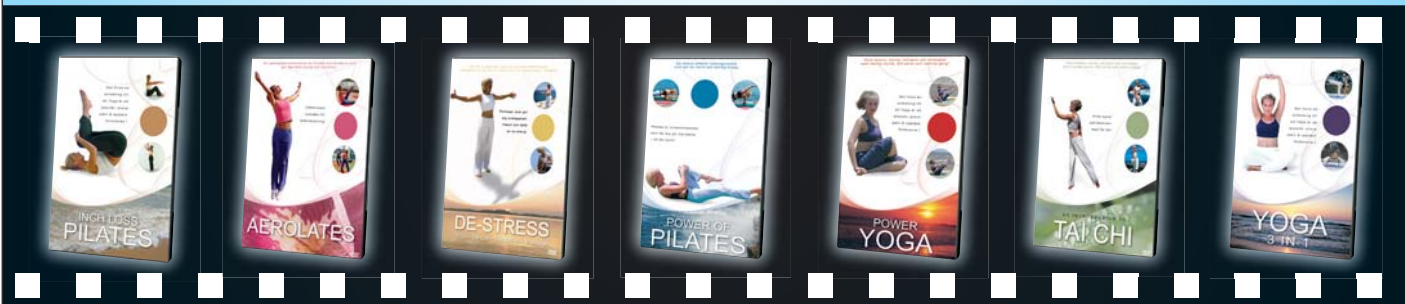
hela bidde en tumme. Samarbetet tycks mest manifesteras i att man delar en gemensam teknisk plattform, i övrigt är samverkan enligt honom praktiskt taget obefintligt. Få frågor skickas, som det ursprungligen var tänkt, mellan Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie. Varför? Hur blev det så? Borde inte detta också utredas innan man förkastar en lösning där eref.se kan bli den gemensamma nationella referenstjänst som det var tänkt. Rent av permanentas med staten som huvudman? Grunden är lagd. Det som saknas är en huvudman med förmåga att styra upp det hela. Eller är det, också när det gäller en sådan lösning, för ont om tid?

HZ

film biblioteket

- En hemsida för Sveriges bibliotek!

Laddad med över 2000 filmtitlar från 249kr med utlånings/uthyrningsrätt.

Missa inte vår unika **YOGA-kampanj** som du hittar på www.filmbiblioteket.se

Filmdata AB, Göteborgsvägen 19, 504 35 Borås

Tel: 033-225270 Fax: 033-444466 Mail: bibliotek@filmdata.se

Förslag till integrations-satsning i utsatta områden

Språkutveckling ska stärkas

Ett riktat utvecklingsstöd till 32 kommuner och cirka 100 skolor där insatserna främst ska koncentreras till rektorer och lärare. Det är ett av flera förslag som Myndigheten för skolutveckling har lämnat till regeringen för hur man vill stärka insatserna i segregerade områden. Även skolbibliotekens roll betonas.

IBUDGETPROPOSITIONEN för 2005 konstaterade regeringen att ytterligare resurser behövs för att stödja skolorna i så kallade mångfaldsområden, de områden "där problemen med segregation är som störst" och anslog totalt 225 miljoner kronor för 2006 och 2007. I första hand ska pengarna användas till strategiska insatser på skol- och kommunnivå. Myndigheten för skolutveckling (MSU) fick i uppdrag att arbeta fram en plan för hur pengarna ska användas och fördelas under de kommande två åren. I uppdraget ingick att ta hänsyn till ett antal av regeringen angivna utgångspunkter varav en viktig är språkutveckling (på både grund- och gymnasieskolan) med fokus på elever med utländsk bakgrund. Dit hör bland annat läsutveckling och skolbibliotekens roll.

Bättre resultat och minskade skillnader – planering för mångfaldsarbetet 2006-07, är rubriken på den sammanställning av förslag som MSU lämnade till regeringen i slutet av november. I den föreslås att lejonparten av anslaget ska ges som ett riktat utvecklingsstöd till 32 kommuner. Uppskattningsvis ska cirka 100 skolor i dessa kommuner omfattas av stödet. MSU kommer främst att erbjuda de utvalda kommunerna ett processstöd genom en så kallad utvecklingsdialog som manifesteras i överenskommelser mellan myndigheten och de aktuella kommunerna. Viktiga inslag inom ramen för stödet är kompetensutveckling av bland annat lärare och rektorer och utveckling av lokala strukturer för lärande. Dialogkommunerna föreslås också erhålla medel till personalförstärkning för att stärka ämnesundervisning på modersmål men även för att kompetensutveckla resurspersoner i syfte att främja samarbetet mellan skola och skolbibliotek. Hitills har myndighetens satsningar på bibliotekens pedagogiska roll för t ex läsutveck-

lingen koncentrerats till barn i de yngre åldrarna.

Den nu aktuella satsningen för att stärka skolbibliotekens roll i mångfaldsområden ska omfatta elever i grund- och gymnasieskolan. Gemensam kompetensutveckling för lärare och skolbibliotekarier med fokus på läsutveckling är ett konkret förslag. Vidare: de stora möjligheter till nätbaserade resurser som biblioteken idag kan erbjuda flerspråkiga elever ska uppmärksammas extra.

Myndigheten föreslår att ett universitet eller en högskola bör ges uppdraget att planera, genomföra och följa upp kompetensutvecklingen.

Henriette Zorn

FAKTA

I sin planering lämnar Myndigheten för skolutveckling förslag till riktat utvecklingsstöd under 2006-2007 till kommuner och skolor som motsvarar **169,8 miljoner kronor**, d v s cirka tre fjärdedelar av uppdragets totala resurser (**225 miljoner kronor**). 133,8 miljoner kronor av dessa riktas till det urval av 32 kommuner där behoven av utvecklingsresurser bedöms vara som störst. För insatser som riktar sig till en bredare målgrupp bl a i syfte att utveckla gymnasieskolan och stärka undervisningen i och på modersmål lämnar myndigheten förslag som uppgår till cirka **38,5 miljoner kronor**.

De 32 kommuner som föreslås riktat stöd:

Storstäder: Göteborg, Malmö och Stockholm.

Förortskommuner: Botkyrka, Burlöv, Haninge, Huddinge, Järfälla, Salem, Solna, Sundbyberg, Upplands-Bro och Upplands Väsby.

Större städer: Borås, Eskilstuna, Helsingborg, Norrköping, Södertälje, Uppsala, Västerås och Örebro.

Medelstora städer: Köping, Landskrona, Sigtuna och Trelleborg.

Industrikommuner: Bjuv, Gislaved, Gnosjö, Markaryd, Olofström, Trollhättan och Värnamo.

Filialerna kvar i Norrtälje

Den omfattande nedläggningen av fem biblioteksfilialer som väntades i Norrtälje är avvärjd (se även BBL nr 8/2005). Detta sedan den borgerliga majoriteten som ville driva igenom förslaget inte fick med sig centerpartiet. Vid ett budgetmöte i november beslutade därför kultur- och fritidsnämndens politiker att filialerna i Rånäs, Skederid, Herräng, Edsbro och Bergshamra får vara kvar. De 350 000 kronor som skulle sparas in genom nedläggningarna får tas någon annanstans. Enligt uppgift kommer en del av inbesparingen att göras på förvaltningen centralt. Totalt måste kultur- och fritidsnämnden spara 3,8 miljoner kronor i nästa års budget.

Den lokala opinionen för bibliotekens överlevnad har varit stark. Flera av kommunens författare har tillsammans med Norrtäljebor engagerat sig för filialernas överlevnad. Till sist blev trycket för stort. Det är valår nästa år. Att lägga ned ett antal filialer blev för känsligt politiskt.

Bibliotekschef Kerstin Ericssons känslor är blandade.

– Det vi har framför oss är att inom överskådlig framtid inte kunna röra någonting men fortsätta med allt mindre pengar. Det är en utarmning av verksamheten och det tycker jag är sorgligt. Men jag konstaterar att nu är det så här det är och vi har fortfarande en budget som inte är i balans.

HZ

Rättelse

Med anledning av nyinivigningen av Rum för barn berörde vi fenomenet sponsring i BBL nr 9. Bland annat skrev vi att gåvor beskattas. Men den 1 januari 2005 avskaffades gåvoskatten, både för privatpersoner och företag. Däremot gäller fortfarande regeln att gåvor inte är avdragsgilla.

Fler bokomater på gång

FOTO: DISTEC AB

Som ett av de första bibliotek i världen har Lidingö under ett års tid haft en automatiserad boklånemaskin, en så kallad bokomat. Intresset är stort – flera följer nu efter och satsar på bokomater.

BIBLIOTEKSCHEFEN Gunnel De Geer-Tolstoy är mycket nöjd med bokomaten. Under ett års tid har Lidingö kunnat erbjuda en hundra procentigt automatiserad utlåningsservice dygnet runt. Automaten har varit placerad utanför Lidingö stadsbibliotek.

– Det har varit ett mycket bra komplement till vårt bibliotek. 70 procent av alla lån i bokomaten har skett när det ordinarie biblioteket har varit stängt, säger Gunnel De Geer-Tolstoy.

De 900 boktitlarna i bokomaten omfattar skönlitteratur, barn- och fackböcker. De flesta böcker är relativt nyinköpta.

– Det lånas mer barnböcker via bokomaten. De står för hälften av lånen medan det inne på stadsbiblioteket är något färre, 40 procent, säger bibliotekschefen.

Intresset för lånemaskinen har varit stort och biblioteket har även tagit emot internationella studiebesök, bland annat från Kina. Lidingö kultur- och fritidsnämnd tycks också vara nöjda med bokomaten. Vid ett möte i början av december beslutade man att inom ramen för kommunens budget frigöra 75 000 kronor till leasingavgiften och fortsatt abonnemang av maskinen.

Även i Partille har man tecknat avtal med Distec om en bokomat. I dag är den placerad intill huvudbibliotekets entré.

– Bokomaten som lösning på tillgänglighetsproblemet, var den tanke som först lockade oss med bokomaten. Men sedan insåg vi att det vore ”lite skämmigt” att placera en bokomat på en ort där en filial blivit nedlagd. Det är inget alternativ snarare ett komplement, berättar Mats Claesson, bibliotekarie på Partille bibliotek.

Bokomaten har placerats i ett hål i väggen vid huvudentrén. Eftersom maskinen ingår i bibliotekets budget så har man slup-

pit ekonomiska grubblerier och istället kunnat fokusera på själva användningen av bokomaten.

– Vi har fått mängder av praktiska tips från Lidingö, bland annat om vilka boktitlar vi ska fylla bokomaten med, säger han.

Inne på huvudbiblioteket i Täby testkör just nu en bokomat. Enligt Thomas Hallin, kommunens it-chef, så fungerar det hela väl trots en del mindre tekniska inkörsproblem. I december ska bokomaten placeras ut i Täby köpcentrum.

Men då faller ju idén om dygnet-runt-service eftersom öppettiderna i köpcentret är begränsade?

– Nja, trots att själva köpcentret stänger klockan 21.00 utökas bibliotekets service. Biblioteket är ju till exempel stängt på lördagar och söndagar men bokomaten kan användas under helgen, säger Thomas Hallin.

Även Stockholms stadsbibliotek tar nu initiativ till att låta stadens pendlare bli först i Europa med att låna böcker ur bokomater. Lånemaskiner ska placeras på tre tunnelbanestationer och pendeltågstationer i huvudstaden. Tanken är att resenärerna enkelt ska kunna sticka in sitt lånekort och välja mellan drygt 700 titlar.

– Vi vill testa idén för att nå ut till flera människor, för att öka intresset för litteratur och vidga läsandet. Det är inte en ersättning för bibliotek utan ett komplement till verksamheten, säger Martin Hafsström, vice stadsbibliotekarie och verksamhetscontroller på Stockholms stadsbibliotek.

Projektet i Stockholm ska drivas av Stadsbiblioteket och väntas kosta 3,1 miljoner kronor. Pengarna ska tas från Kompetensfonden. Under ett halvår ska projektet pågå på försök därefter ska det hela utvärderas. Förslaget, som majoriteten av politikerna stöder, togs i mitten av december.

Åsa Ekström

Stark utveckling av portalverktygen

Samsökning förenklar och ger bättre kvalitet

”Portal-tänket”, det vill säga samsökning och avancerade länkmöjligheter är här för att stanna. Jakob Harnesk har tagit reda på vad Libris-portalen innebär.

NÄR JAG VAR nybliven bibliotekarie läste jag en artikel i DN av Umberto Eco, där han berättade om nitton kriterier som utmärker ett dåligt bibliotek. Av någon anledning har den artikeln fastnat i mitt huvud. Ett av dessa nitton kriterier var att biblioteket hade delat upp sina kataloger så mycket som möjligt för att göra det så svårt som möjligt för besökaren.

Att det förr i världen kunde vara svårt att hitta på bibliotek med stora äldre samlingar är ingen hemlighet. Men när den elektroniska informationen gjorde sitt intåg på biblioteken skulle det väl bli enkelt att hitta rätt, trodde jag lite naivt.

Men så enkelt var det inte. Det är till exempel inte ovanligt att större universitets- och högskolebibliotek erbjuder sina användare hundratals databaser. Det finns databaser för snart sagt varje specialitet, ofta överlappar de varandra och använder sig av olika gränssnitt för att söka fram informationen. Den söktechnik som fungerar i en databas ser ofta helt annorlunda ut i en annan.

Och när man till slut har hittat ett par referenser gäller det att söka upp den enskilda artikeln i fulltext – via den elektroniska tidskrift som biblioteket prenumererar på, vilket innebär sökning och navigering i nya gränssnitt. Inte undra på att många bibliotekskunder har en tendens att hålla sig till sina väl upptrampade spår, och ofta går miste om den kunskap som råkar ligga förbor-

FOTO: JAKOB HARNESK

–För de flesta bibliotek är det också viktigt att deras användare ska kunna använda portalen utifrån. Vi jobbar därför hårt med att få en lösning för publik åtkomst att fungera, säger Elisabeth Mannerfeldt är nyutnämnd projektledare för Libris-portalen.

gad i ”fel” databas. Allt medan biblioteken tvingas satsa stora resurser på att utbilda sina användare att söka fram informationen ur komplexa system.

Men allt detta är kanske snart historia. De senaste åren har inneburit en stark utveckling av olika portalverktyg för samsökning i databaser och för avancerad samman-

länkning av information. Inom KB:s Libris-avdelning jobbas det nu intensivt med att skapa en nationell portal för samsökning av ett stort antal databaser och andra elektroniska informationsresurser.

Libris portalprojekt har en lång förhistoria. En tidigare upphandling fick göras om vilket fördröjde installationen rejält. I maj

2004 kunde dock KB skriva kontrakt med Fujitsu Services. Inköpskostnaden för KB uppgick till 1,6 miljoner kronor. I juni 2005 distribuerades programvaran kostnadsfritt till de bibliotek som anmält intresse för att delta.

– 43 forskningsbibliotek deltar just nu i portalprojektet, berättar den nyutnämnda projektledaren Elisabeth Mannerfeldt. I dagsläget har tre bibliotek (Kgl Tekniska Högskolans bibliotek samt Karlstads och Luleå universitetsbibliotek) lagt ut material via portalen. Under våren 2006 räknar vi med att ett antal bibliotek kommer att följa efter.

Vad innebär då Libris-portalerna?

– För användaren kommer det att innebära att han eller hon får ett enda gränssnitt att söka i. Kvaliteten i sökningarna ökar, säger Elisabeth Mannerfeldt.

– Egentligen består portalerna av två olika delar. Dels en modul för samsökning där vi använder programvaran MetaLib. Användaren kan där söka samtidigt i en stor mängd databaser i samma gränssnitt. Men det är det lokala biblioteket som avgör vilka databaser som ska göras tillgängliga, beroende vad man abonnerar på. Man kan också gruppera databaserna ämnesmässigt, ”klustra” dem, och därmed förenkla för användaren ytterligare. Inget hindrar att man även inkluderar fria databasresurser.

Den andra delen av portalprojektet kallas SFX Länksök.

– SFX är en produkt som hanterar och styr om länkar från t ex en träfflista. En SFX-meny med olika tjänster byggs upp varifrån man kan gå vidare till fulltext eller till vidare sökningar. SFX, som bygger på OpenURL-standarden, kan ses som ett ”sammanhållande kitt” mellan bibliotekets OPAC, e-tidskrifter, databaser m m.

Flera bibliotek kommer sannolikt att förutom de e-tidskrifter de licensierar, även inkludera fria Open Access-tidskrifter i sina lokala portallösningar. Detta kan exempelvis ske genom länkning till DOAJ (Directory of Open Access Journals). Enligt Elisabeth Mannerfeldt kommer vinsterna för biblioteken att ligga i samordningen. I stället för att biblioteken lokalt underhåller listor över databaser och e-tidskrifter, så görs detta centralt på ett ställe.

Både när det gäller Samsök och SFX Länksök är det viktigt att komma ihåg att biblioteken bygger sina egna gränssnitt lokalt. Det finns alltså inte någon allomfattande portalingång för alla svenska bibliotek och deras resurser.

Det bibliotek som hunnit längst med sin lokala Samsök-portal är KTHB. Hur har det tagits emot där?

– Det finns olika åsikter om portalen hos personalen, allt från att det är för komplicerat till att det är för enkelt, säger Elisabetta Nannini, bibliotekarie vid KTHB.

– Realisterna vet självklart att en ”meta-sökning” aldrig blir lika precis som en genomtänkt sökning i en enskild databas men vet också att användarna vill att det ska vara enkelt och att de oftast inte bryr sig om alla sökfinesser.

Några nackdelar finns dock. MetaLib kan upplevas som långsamt och biblioteken kan inte förändra gränssnittet särskilt mycket. De bibliotek som testat har också inrapporterat att gränssnittet inte är tillräckligt intuitivt.

– För de flesta bibliotek är det också viktigt att deras användare ska kunna använda portalen utifrån, säger Elisabeth Mannerfeldt.

– Vi jobbar därför hårt med att få en lösning för publik åtkomst att fungera.

Det är dock inte givet att detta blir den enda nationella portallösningen. Biblioteksdirektionen vid Lunds Universitet har redan utvecklat ELIN, en portallösning som har sålts till ett tiotal svenska bibliotek. När det gäller funktionalitet påminner ELIN till viss del om Libris-portalerna i och med att såväl samsökning som länkning till fulltexten finns där, men ELIN erbjuder dessutom en del ytterligare finesser.

På folkbibliotekssidan finns vidare SESIM-portalerna som drivs av läns- och regionbiblioteken i Sydsverige samt lånecentralen i Malmö. Även där använder man produkterna MetaLib och SFX.

Oavsett teknisk lösning ser det ut som om ”portal-tänket”, dvs samsökning och avancerade länkmöjligheter har kommit för att stanna. Det elektroniska biblioteket tar därmed ett ordentligt steg i riktning bort från Umberto Ecos modell.

Jakob Harnesk

Bibliotekskonsult och återkommande medarbetare i BBL

”Katalogerna bör vara maximalt uppdelade: man måste ha lagt sig mycken vinn om skilja katalogen över böcker från tidskriftskatalogen, och den förra från den systematiska katalogen liksom även katalogen över nyförvärv från katalogen över det etablerade bokbeståndet. Om möjligt bör stavningen i de båda katalogerna (nyförvärv och äldre förvärv) vara olika: exempelvis skrivs retorik i nyförvärvskatalogen med e och i den gamla med ä; Chajkovskij bland nyförvärven med Ch, däremot bland de gamla förvärven med tysk stavning, Tsch.”

Biblioteket som mardröm och möjlighet / Umberto Eco, DN 15/11 1987.

LÄNKAR OCH LÄSNING:

Libris-portalerna:

<http://ptah.libris.kb.se/portalerna/extern/index.htm>

KTHB:s lokala portalsida:

<http://www.lib.kth.se/samsok.html>

SESIM: <http://regionbibliotek.vgregion.se/sesim/>

IPAC, CATVIEW & BOOKVIEW
Programsviten som ger fler tillgång till
våra kulturskatter. Läs mer på www.devo.se!

Eller testa själv på www.ub.gu.se/sok/bocker/aldre/

BOKOMATEN®

En ny form av biblioteksservice

Ökar utlåningen och når nya lånegrupper genom placering i t.ex. köpcentrum, bostadsområden, sporthallar, buss- och tågstationer

Ger omedelbar service till områden som saknar bibliotek

Erbjuder lån- och återlämningservice 24 timmar om dygnet

Integreras med bibliotekets IT-system

Exempel på installationer av Bokomaten

MEDIAMATEN™

En ny produkt som automatiserar hanteringen av film- och musikmedia

Laddas med media och hanterar både utlåning och återlämning

Integreras med IT-system för uppföljning

Förhindrar effektivt stölder av media

**Kontakta DISTEC AB för mer information om
BOKOMATEN och MEDIAMATEN**

Telefon: 08 732 00 07 E-post: info@distec.se

www.distec.se

Bibliotek beskylls för att agera partipolitiskt

FOTO: SØREN SVENDSEN

Köpenhamns huvudbiblioteks val av danska politikern Ritt Bjerregaard (s) som Månadens författare orsakade stort rabalder i Danmark.

–Vi hade gjort samma sak igen, tveklöst, säger Børge Sørensen, överbibliotekarien på Köpenhamns huvudbibliotek, med anledning av att biblioteket beskyllts för att agera partipolitiskt inför kommunvalet i den danska huvudstaden.

Köpenhamns huvudbibliotek fick stark kritik för att det mitt under brinnande politisk valkampanj valde en av kandidaterna till överborgmästartiteln som Månadens författare. Kritiker menade att valet av bok är ett medvetet inslag i den pågående valkampanjen.

INFÖR NOVEMBER månads kommunalval i Köpenhamn hade en av de tunga kandidaterna till överborgmästartiteln, Ritt Bjerregaard, släppt sin bok *Mit København*. Ritt Bjerregaard, tidigare EU-kommissionär och en stark profil inom den danska socialdemokratin blev dessutom vald till Månadens författare på huvudbiblioteket i Köpenhamn.

Boken handlar, som titeln antyder, om Köpenhamn, hennes uppväxt, hennes politiska liv och om hennes framtidsvisioner för Köpenhamn.

–Vi tyckte att det var väldigt intressant att ha Ritt Bjerregaard som Månadens författare, säger Børge Sørensen, överbibliote-

karie och chef för Hovedbiblioteket i Köpenhamn och fortsätter:

–Som huvudbibliotek har vi en skyldighet gentemot medborgarna att belysa alla aspekter av Köpenhamns liv, inte minst stadens politiska liv.

Biblioteket har köpt in 50 exemplar av boken och backade upp dess lansering med affischer inne i biblioteket, skyltning mot gatan och ett på kort tid fullbokat föredrag av författaren.

Andra partier som ställde upp i kommunvalet, bla De Konservative och Radikale Venstre ifrågasatte om det är lämpligt att ett bibliotek väljer en kandidaterande politiker till Månadens författare.

Men det fanns också partier som stödde bibliotekets val och såg initiativet som ett stöd för yttrandefriheten.

–Reaktionen mot valet av bok förvånar mig egentligen inte. Mer överraskad blev jag av de politiker och även ledarskribenter som menade att vi medvetet valt att engagera oss i valkampanjen. För oss handlar det om att utgå från aktualitet och ämne när vi väljer Månadens författare. I synnerhet aktualiteten är viktigt, understryker Børge Sørensen.

Till saken hör att biblioteket tidigare haft danska partiledare som Uffe Elleman-Jensen, Mogens Lykketoft m fl som Månadens författare.

Børge Sørensen välkomnar den debatt som valet av Ritt Bjerregaard som Månadens författare gett upphov till.

–Det är välgörande att biblioteket har hamnat i centrum av en offentlig debatt som handlar om vad man kan eller inte kan göra inom ramen för bibliotekets verksamhet. I framtiden, och i större utsträckning än idag, kanske biblioteken mer direkt och mer konkret kan spela en roll när det gäller att visa hur viktig den lokalpolitiska debatten är i ett samhälle. Särskilt i en tid när den politiska debatten bedrivs i en form som är på väg att stagnera.

Även om det förts diskussioner om att uppföra ett nytt huvudbibliotek var bibliotekets verksamhet och dess framtida utformning i sig ingen särskilt het fråga inför kommunvalet i Köpenhamn. En fråga som är befogad i diskussionen är om biblioteken ska sträva efter politisk neutralitet i alla delar av sin verksamhet?

–Det går inte att vara helt neutral, det är absurt att tro det. Som bibliotek ska vi där-

emot sörja för att alla tänkbara och otänkbara aspekter av politiska ämnen finns belysta bland våra titlar, betonar Børge Sørensen.

Johan Erichs, MeraMedia

Två svenska kommentarer:

"Märkligt val"

– Biblioteken ska fungera som bra mötesplatser. Det gäller för ett bibliotek att vara informativt men utan en aggressiv marknadsföring för då finns risken att den informativa rollen tappar i styrka, menar Lynn Ljungberg, kultur- och fritidskommunalråd i Malmö.

– Bibliotekens roll inför ett politiskt val får inte på något sätt misstolkas. Bibliotekens information eller marknadsföring får aldrig bli smaklös. Det finns alltid en risk att människor känner sig påhoppade om tonen är för aggressiv eller vulgär. För mig känns det märkligt att utse en politiker till Månadens författare i anslutning till valrörelse och allmänt val. **JE**

"Bra initiativ"

Gunilla Konradsson, stadsbibliotekarie i Malmö tycker att Hovedbiblioteket i Köpenhamn har tagit ett bra initiativ.

– Jag kan förstå att det blivit diskussion samtidigt som det är en spännande satsning. Men hade det inte varit valår hade det knappast blivit någon diskussion om valet av författare. Bibliotekets uppgift är att spegla alla sidor i det samhälle vi har omkring oss och då ingår det också att väcka debatt. **JE**

Bjerregaard vann i alla fall

Trots negativ medierapportering skördade socialdemokraterna, med Ritt Bjerregaard i spetsen, stora framgångar i det kommun- och regionalval som hölls i Danmark i mitten av november. I tre av de fyra största städerna erövrade man borgmästarposterna (förutom Köpenhamn, Århus och Ålborg). Ritt Bjerregaard vann posten som överborgmästare för Storköpenhamn. Hon blir den första kvinnan på posten. Valet gällde Danmarks nya 98 storkommuner och fem regioner. Enligt TT-Ritzau befäste socialdemokraterna i valet sin position som landets största parti i kommunerna. **HZ**

Debatt och kommentar

Kvällstidningar på bibblan? Ja tack!

Det råder en sorts "allmän konsensus om att kvällstidningarna är dåliga" låter en av mina kolleger meddela i förra Biblioteksbladet (nr 9/2005). En annan fyller på med att avisorna ifråga är "ett lågvattenmärke" ur kvalitetssynvinkel.

Konsensus och lågvattenmärke? Låt mig anmäla avvikande mening. Kvällstidningarna köps varje dag av hundratusentals svenskar. Tycker verkligen alla dessa – i allmän konsensus – att den produkt man just köpt är usel och genomruten? Och lågvattenmärke? Jämför då de svenska tabloiderna med utländska kolleger som Sun, Bild och Extrabladet. Hög kvalitet skulle mitt omdöme bli.

För tre år sedan lämnade jag den aktiva journalistiken och blev bibliotekschef i Jönköping. Ett av mina första initiativ var att se till att kvällstidningarna togs tillbaka. Idag har vi dem såväl på Stadsbiblioteket i Jönköping som på ett antal kommunalsbibliotek. Men det skedde inte utan diskussion, se argumenten ovan!

För mig är det dock självklart att landets största dagstidningar skall finnas på biblioteken. Inte minst eftersom de är en tydlig markör för bredd: att folkbiblioteken inte är elitbibliotek, utan just FOLKbibliotek. Effekterna är också tydliga – kommunalsbiblioteket i Tenhult kan till exempel rapportera om nya besökare (äldre män) som aldrig hittat in tidigare. En del av dessa har också blivit nya låntagare.

Idag, när detta skrivs, fylls Aftonbladet och Expressen av tre gemensamma huvudnyheter: Micke "Svullo" Dubois självmord, det fortsatta efterspelet till tsunamikommissionens rapport och finalen av Idol. Där finns också ledarsidor, ett par sidor kultur och par sidor debatt. Samt, skall medges, lite Persbrandt. Dålig journalistik? Upp till var och en att bedöma. Men till och med Fina Tråkekot fann Svullos död värd att citera i morse...

Vad som gör mig förbannad är von obenattityden – usch och fyandet – hos kritikerna. Det ständiga skallet mot kvällstidningarna från dem som aldrig läser mer än

löpsedlarna. Och som utifrån sina förutfattade meningar talar om för oss andra (obildade, bonniga och vulgära) vad vi skall tycka.

Visst kan man ha invändningar mot mycket av kvällstidningsjournalistiken. Bevakningen av till exempel fågelinfluensan och olika domslut, som det mot HD-domaren, andas – tycker jag – såväl panik som moralism. Men vad säga om en av Dagens Nyheters stora artiklar idag? Ett tre sidor långt reportage (plus bilageförstasida) om en framgångsrik företagsledare i Stockholm som "drog en vinst i Stockholms bostadslotteri" när familjen kom över en femrummare på Östermalm? (Artikeln handlar sedan mest om hur fint inredd våningen är med smakfulla attiraljer från Svenskt Tenn och annat formgivet av familjens – namngivna – vänner). Inte tänker jag kasta ut DN från biblioteket för att jag hatar den här typen av innerstadsintrovert kindpussar- och vitvinspipparjournalistik. Men man kan ju undra varför reaktioner mot detta slags journalistik så sällan hörs i biblioteksvärlden.

Som Detlef Barkanowitz i Luleå så riktigt konstaterar i Biblioteksbladets artikel "Man skall fråga sig vad folk vill läsa och inte påtala vad som är bra eller dåligt". Därför tänker jag slåss för att såväl dryg-DN som populist-Expressen skall finnas på bibblan!

Erik Lindfelt

Journalist och bibliotekschef i Jönköpings kommun.

Finns det ett liv efter sambindningen?

Endast elva bibliotek i hela landet avsåg sig sambindningens listor när BTJ nyligen började ta betalt för tjänsten. Hur har de klarat av sina inköp och hur har det påverkat dem som arbetsgrupp? Det har årets Greta Linder-stipendiat Karin Berndtsson Engström skrivit om i sin rapport.

HUR TUNGT LUTAR sig egentligen biblioteken på sambindningen? Endast elva av landets 290 kommuner sade upp sitt abonnemang när Bibliotekstjänst började ta betalt för sambindningslistorna. Ett av de bibliotek som valde att avstå var Sunne bibliotek i Värmland. Där jobbar Karin Berndtsson Engström, som är årets Greta Linder-stipendiat. I sin uppsats *Förändrade arbetsrutiner: förnyad arbetsgrupp* undersöker hon hur medieinköpen på hennes eget och några andra mindre bibliotek förändrats sedan BTJ började ta betalt för sin sambindningsservice.

Det började med de frågor personalen på Sunne bibliotek själva ställde sig inför de nya rutinerna. Var skulle de leta efter informationen? Skulle de bli mer allmänorienterade nu när de fick leta upp information om böcker själva? Skulle det påverka referensarbetet? Skulle de bli bättre på omvärldsbevakning och informationssökning nu när inte allting längre serverades dem på ett fat? Det var dessutom inte alla i personalen som hade varit positiva till beslutet att säga upp listorna. Men för den lilla kommunen (Sunne har 13 000 invånare och bibliotekets storlek är därefter) fanns det helt enkelt inget alternativ. Det blev för dyrt att ha kvar listorna. Karin Berndtsson Engström är förvånad över att inte fler kommuner tvingats fatta samma beslut.

– Jag trodde inte att de hade så mycket pengar! Karlstad t ex betalar 60 000 kronor per år för sina listor, det är ju pengar som skulle kunna användas till alla möjliga andra saker. De anser väl att det är värt pengarna att ha kvar listorna men min bild av de fattiga kulturförvaltningarna ruckades lite, säger Karin Berndtsson Engström.

På Sunne bibliotek hade man först ingen utarbetad strategi för hur inköpen skulle ske post-sambindningslistor.

– Vi tänkte väl lite naivt att det där löser sig nog. Vi hade någon tanke om att biblioteken i Värmland kunde hjälpas åt med inköpen men sedan upptäckte vi att alla hade behållit listorna utom vi.

Alltså återstod inget annat än att uppfinna egna strategier. Biblioteket i Sunne prövade sig fram. Det var i den vevan idén föddes till en rapport som även skulle inkludera intervjuer med några av de andra mindre biblioteken som avsåg sig listorna.

– De väldigt små kommunerna är ganska opåverkade men vi är ändå så pass stora att vi har ambitionen att vara heltäckande och ha en god överblick över utgivningen.

En av de första sakerna Sunne bibliotek gör är att ”spionera” på bibliotek i grannkommunerna och se vad de har köpt.

Tycker inte grannarna att ni snyltar på dem då?

– Jo, det skulle de väl i princip kunna tycka, säger Karin Berndtsson Engström. Men för oss handlar det mer om att ta tempen på deras verksamhet för att ha något att utgå ifrån.

Den stora skillnaden är att man nu jobbar betydligt mer med uppdelade inköpsområden än tidigare. Enligt Karin Berndtsson Engström är det mer tidseffektivt än att sitta i timslånga möten där man läser sambindningslistorna.

– Idag jobbar alla mer koncentrerat. Man har sin egen avdelning som är ens personliga ansvar. Var och en känner att ”jag kan mycket mer”, även de assistenter och bokbusschauffören som vi också har med i processen. Vi involverar hela personalen så mycket vi bara kan och vi växer verkligen med uppgiften.

Nio personer (två bibliotekarier och sju assistenter) arbetar med medieinköpen. Man har försökt se till så att var och en får ansvar för sådana ämnen som de har extra stort intresse för. Områden som ingen anser

FOTO: LARS ENGSTRÖM

– Jag tycker att de bibliotek som inte har listorna kvar känns som nyfikna bibliotek, säger Karin Berndtsson Engström, årets Greta Linder-stipendiat.

sig särskilt kunnig på, som t ex data, hjälps man åt med. Informationen hämtas från tidningar och nätet, där många recensioner ligger ute. Karin Berndtsson Engström vill särskilt tipsa om Eniro Nyhetssök som hon haft mycket hjälp av.

Men, som rapporten visar, alla bibliotek gör inte likadant. Sala bibliotek köper mycket beroende på efterfrågan och har sedan mitten av 1990-talet en tradition att köpa merparten av sitt bestånd från Ewerlöfs bokhandel i Sala. Bokhandeln ger konkurrenskraftig rabatt och plastar in böckerna för 14 kronor per bok.

Ett litet bibliotek som Sala anser sig inte behöva all information som finns i sambindningslistorna. De upplevde dessutom att det finns ett glapp mellan lektörerna och den läsande allmänhet som Sala bibliotek betjänar. Efter det att de sagt upp listorna har samtalen om böcker ökat bland personalen, enligt rapporten. Sala använder också Bokrondellen flitigt, en databas som främst tjänar bokhandeln med förlagsinformation och beställningsformulär.

Vilhelmina bibliotek bryr sig inte så mycket om recensioner, man går direkt på reklam och tittar tex på nätbokhandeln

av Tottie Lönn

Ad Libris som klipper ut de positiva recensionerna. I Vingåker har omställningen varit mindre positiv. Det har blivit för många ämnen för varje anställd att hålla reda på. Bokrundellen anses inte vara ett fullgott alternativ till listorna eftersom den inte innehåller recensioner. Personalen har upplevt att tiden inte räcker till. Efter att ha provat utan listor i några månader återgick man den 1 juli till dem, nu i det något billigare PDF-formatet.

Men på Sunne bibliotek har man till stora delar upplevt förändringen som positiv när rutinerna väl har satt sig, säger Karin Berndtsson Engström.

–Jag tycker att de bibliotek som inte har listorna kvar känns som nyfikna bibliotek. För vår egen del kan jag säga att ja, vi har blivit mer allmänorienterade. Men vi hade aldrig klarat det här utan assistenter eftersom vi bara är två bibliotekarier. Det har varit mycket positivt: assistenterna känner att vi tar dem på allvar, de vågar ta för sig mer.

Eftersom bibliotekariutbildningen numera inte innehåller någon obligatorisk litteraturvetenskap, faller idén med att bibliotekarien skall ha monopol på att ha åsikter om böcker, menar Karin Berndtsson Engström.

Hon tycker också att man på hennes bibliotek har blivit bättre på att värdera källor.

–Det är lätt att man blir bekväm när man har listorna. Men jag vill poängtera att min rapport absolut inte går ut på att frälsa världen från БТJ. Jag har inget emot listorna, och det är alltid bra med omdömen om böcker. Jag vill bara att det skall finnas en valfrihet. Ibland har det känts som om det inte har gjort det.

Annina Rabe

Läs Greta Linder-stipendiaten Karin Berndtsson Engströms rapport i sin helhet på www.dik.se

Danmark

NYTT GREPP FÖR LITTERATURFÖRMEDLING

De allmänna biblioteken beskylls ibland för att svika skönlitteraturen för arbetet med alla virtuella projekt. De ansträngningar som görs för litteraturen är inte så attraktiva och uppmärksammas sällan i media. Kan ett samarbete med radion kanske hjälpa? I ett landsomfattande samarbete med Danmark Radios P2 prövar nu 56 bibliotek ett nytt grepp för att stärka intresset för skönlitteraturen.

Initiativet kommer från Biblioteksstyrelsen som tillsammans med P2 utarbetat ramarna. På varje bibliotek upprättas en romanläsecirkel som varje månad skall läsa och diskutera en ny dansk roman som är nominerad till P2:s romanpris. P2:s litteraturmagasin Alfabet sänder en gång i månaden från ett nytt bibliotek. Då presenteras utdrag ur läsecirkelns debatter och närvarande i studion är månadens författare. När sju utvalda romaner lästs och diskuterats utses vinnaren av P2:s romanpris.

Biblioteken står för alla lokala arrangemang och för marknadsföringen lokalt, delvis med reklammaterial som de fått från Biblioteksstyrelsen. Även synskadade kan delta i romanläsecirkelarna då Danmarks Blindebibliotek har de sju aktuella romanerna som tal- och e-böcker.

(Bibliotekspressen 2005:17, Danmarks Biblioteker 2005:7)

Kina

MARKNADEN OCH DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

De kinesiska myndigheterna förhindrar som bekant medborgarnas fria tillgång till Internet. Det gör de med hjälp av västvärldens dataföretag som aktivt bidrar till att

krossa möjligheterna till yttrandefrihet och tillgång till information via Internet. Bland annat ledde Yahoos information till att journalisten Shi Tao fick tio års fängelse.

Liksom många andra organisationer har IFLA:s Committee on Free Access to Information and Freedom of Expression (FAIFE) fördömt den kinesiska regeringens skärpta bestämmelser och polisens allt intensivare jakt på Internetanvändare. IFLA uppmanar Kinas regering att inte kränka medborgarnas rätt till fri information, och dataföretagen att försvara de mänskliga rättigheterna och inte förblindas av den kinesiska marknadens lockelser.

(www.ifla.org)

Norge

LJUSARE FRAMTID?

Kommer den nya rödgröna regeringen att satsa mer på biblioteken än den tidigare Bondevik-regeringen? Det hoppas och tror Norsk Bibliotekforenings ordförande Frode Bakken. I sin regeringsförklaring har den nya regeringen ett starkt fokus på bibliotek i olika sammanhang, skriver Frode Bakken i Norsk Bibliotekforenings medlemsblad Bibliotekforum. "Ingen tidigare regeringsförklaring har haft bibliotek så högt upp på sin dagordning."

Regeringen säger sig bli vilja föra en aktiv politik för att stärka folkbiblioteken över hela landet, hävda gratisprincipen och verka för att alla invånare skall få tillgång till goda och framtidsinriktade bibliotekstjänster. Det behövs nog efter alla nedskärningar. Den nye kulturministern Trond Giske är dessutom väl insatt i bibliotekssektorn.

(Bibliotekforum 2005:9)

Tunisien

VÄRDLANDET DÄLIGT FÖREDÖME PÅ TOPPMÖTE

Tunisien hamnade i fokus på ett mindre smickrande sätt då landet var värd för World Summit on the Information Society (WSIS) den 16–18 november (se längre fram). Omvärldens rapporter handlade mer om ett land utan mänskliga rättigheter än om själva innehållet i toppmötet. Att människorättsaktivister fängslades, journalister angreps, tidningar bannlystes, möten förbjöds och webbsidor blockerades, visar att landets myndigheter inte alls delar WSIS:s vision om ett fritt informationssamhälle. Många protesterade, däribland IFLA. De som kritiserat valet av värdland fick skrämmande rätt. Att förhållandena i landet uppmärksammades internationellt torde ändå stärka landets oppositionella.

(www.ifla.org m fl)

USA

VÄRLDSOMSPÄNNANDE DIGITALT BIBLIOTEK

Fri tillgång till all världens olika kulturer genom ett virtuellt bibliotek – det är en storslagen vision. Nu skall USA:s nationalbibliotek, Library of Congress, börja bygga upp ett sådant virtuellt världsbibliotek, World Digital Library (WDL). Det skall ge tillgång till unikt material från olika slags stora kulturer, skriver chefen för Library of Congress, James H. Billington, i ett pressmeddelande. Målet är att WDL skall omfatta böcker och annat material från egna samlingar samt från stora forskningsbibliotek och nationalbibliotek i hela världen. Det skall vara tillgängligt för envar via Internet. Projektet skall finansieras genom donationer i ett långsiktigt arbete. Tack vare en gåva i november från Google på tre miljoner dollar kan det stora projektet påbörjas. Google blev den första donatorn. Library of Congress fortsätter nu att söka bidrag från andra privata företag och utarbetar samtidigt en plan för hela projektet.

USA:s nationalbibliotek har redan erfarenhet av stora digitaliseringsprojekt. Idag erbjuder tex webbplatsen American Memory fri tillgång till tio miljoner sällsynta amerikanska historiska böcker och annat material. Det projektet kommer att stå modell för WDL.

Egyptens nationalbibliotek har samtyckt till att bli ett av de första som samarbetar med att digitalisera unika dokument från

900-talets islamiska vetenskap, enligt en uppgift från American Libraries Association.

(www.loc.gov m fl)

Internationellt

DET GLOBALA INFORMATIONSSAMHÄLLET

Förenta Nationernas toppmöte om informationssamhället, World Summit on the Information Society (WSIS), gick in i sin andra fas den 16–18 november i Tunis, med Tuniens regering som värd. Den första fasen ägde rum i Genève, i december 2003, då en principdeklaration och en handlingsplan antogs. Ledande arrangör är FN genom International Telecommunication Union (ITU). Målet med WSIS är att bygga ett allmänt tillgängligt informationssamhälle baserat på mänskliga rättigheter där offentliga och privata krafter förenas i gemensamma intressen. Inte minst utvecklingsländerna måste få tillgång till det goda informations-samhället, framhävde Kofi Annan i sitt inledningstal.

Den stora konferensen lockade mer än 17000 personer från 175 länder. Privata företag, regeringar, offentliga och privata, internationella och regionala organisationer har varit aktiva, däribland många biblioteksorganisationer. Fyra dokument antogs: Geneva Declaration of Principles, Geneva Plan of Action, Tunis Commitment och Tunis Agenda for the Information Society. Samtliga kan läsas på ITU:s webbplats.

Nu följer en lång och komplex process. Inte minst frågan om makten över nätet är kontroversiell. Till detta kommer frågor om finansiering, säkerhet, teknik, censur – listan på frågeställningar är lång. Att lösa det globala informationssamhällets alla problem gör man knappast under tre dagars diskussioner. Ett nytt "Internet Governance Forum" skapades som skall fortsätta arbetet.

Vid toppmötet presenterade MIT (Massachusetts Institute of Technology) en "veddator" för under 100 dollar. Den ingår i projektet "One laptop per child", har en veddriven elgenerator och kan anslutas till Internet. Datorn väckte stor uppmärksamhet – en inte så obetydlig nyhet som kanske kan tyckas.

(www.itu.int/wsis, http://news.bbc.co.uk, DN 2/12 m fl)

Sponsringsamarbete belönat

Årets vinnare av Stora Kultur- och Näringslivspriset är Kulturhusets Rum för barn och varuhuskedjan Åhléns. De fick även första pris i kategori Kultur och Näringsliv – Samhälle.

Priserna avser att belöna årets bästa samarbeten mellan kultur och näringsliv i Sverige. Priset delas ut av Kultur och Näringsliv som är ett nätverk av företag och kulturverksamheter som arbetar för att främja samarbeten mellan kultur och näringsliv. Nätverkets mål är även att avdragsrätten ska förbättras för sponsring, kultur som friskvård och inköp av konstnärliga alster.

BBL har tidigare (nr 9) berättat om samarbetet mellan varuhuset Åhléns och Kulturhusets Rum för barn. Varuhuset har sponsrat den nya ombyggnaden med tre miljoner kronor och i gengäld får Åhléns bli tillgång till lokalerna och en sagoberättare några gånger om året.

Priset delades ut vid en ceremoni på Moderna Museet i Stockholm. Prismotivering – en löd:

"Ett mångdimensionellt samarbetsprojekt, där en välkänd svensk varuhuskedja bidrar till att väcka barns läslust och visualisera böckernas magi i rummet genom inredning och möbler som talar till barnens alla sinnen och rörelsebehov."

AE

Katalogiseringsproblem?

katalogiserar
dina titlar
snabbt,
effektivt och
prisvärt

Mer information:

www.bibkonsult.nu 08-510 132 66

Demoteket – en möjlighet för unga att visa sin förmåga

Tack vare Demoteket kan ungdomar lämna in utgiven film, musik och litteratur direkt till biblioteket. Verken placeras sedan i en specialdesignad hylla. Sju bibliotek har startat och under hösten har flera tagit idén till sig.

– **DET ÄR KUL** att veta att skivorna finns där om någon skulle få syn på dem, säger Jimmy Bussenius, 22 från Ronneby.

Han har lämnat in två cd-skivor som numera står i Demotek-hyllan på Ronneby biblioteks ungdomsavdelning. Den ena har han skrivit och spelat in nästan helt själv, på den andra spelar han gitarr och sjunger tillsammans med bandet Skurklandet/Eldorado. Han lämnade in skivorna för ett och ett halvt år sedan och ser Demoteket som ett bra sätt att nå ut.

– Och så är det en bra grej för människor som är intresserade av musik som inte är så kommersiell. Det ger dem en chans att hitta musiken.

Idén till Demoteket föddes för ett par år sedan inom Reaktor Sydost, ett resurscentrum för film och ung kommunikation. En projektledare på Reaktor Sydost tog kontakt med Ronneby bibliotek. De nappade genast på idén och blev först med att inviga sitt Demotek i december 2003.

– Jag tycker det här är något av det roligaste som hänt de senaste åren, säger Carl-Gustav Hansson, ungdomsbibliotekarie.

– Man måste erkänna att de äldre ungdomarna är bibliotekens svagaste punkt. Här i Ronneby har vi inte nått dem tidigare och vi gör det inte nu heller till hundra procent. Men Demoteket är ett betydelsefullt steg på vägen som gör att biblioteket kan vara en bas för ungdomars skapande på ett nytt sätt.

Idén till Demoteket är i grunden enkel: ungdomar som skapar något, må det vara poesi, prosa, musik eller film, kan lämna in sina färdiga alster direkt till biblioteket. Där

placeras de i en specialdesignad svart hylla med orangea hyllplan. Många bibliotek skickar också iväg verken för registrering i Nationella biblioteksdata-basen, så att de ska vara sökbara på samma sätt som allt annat material.

Demoteket på Ronneby bibliotek innehåller numera ett 60-tal poster, berättar Carl-Gustav Hansson. Det har inte varit någon direkt anstormning av material, men nya grejer fortsätter att droppa in hela tiden. Utlåningen är också ganska bra.

Den inofficiella åldersgränsen för att lämna in material till Demoteket är 30 år. De flesta är i åldrarna 15–20, enligt Carl-Gustav Hansson.

– Det är ganska olika ungdomar som lämnar in saker, men de flesta är väldigt seriösa i sitt skapande. Det har jag upplevt som ganska frapperande.

Carl-Gustav Hansson erkänner att han från början inte hade så stora förväntningar på vad som skulle lämnas in.

– Till en början hade jag nog en lite över-slättande, småleende attityd. Men det har kommit på skam. Det finns jättemycket kreativitet bland ungdomar har jag upptäckt. Jag är övertygad om att några av dem som lämnat in material kommer att utmärka sig senare i livet.

Carl-Gustav Hansson tror att Demoteket kan betyda en hel del för unga skapare. Möjligheten att visa upp sig på biblioteket blir en sorts erkännande från vuxenvärlden och gör att man kan nå ut med sina verk. Dessutom har ny teknik gjort att mycket av materialet i Demoteket ser lika snyggt ut som i andra delar av biblioteket.

– Cd-skivorna kan ju se precis lika proffsiga ut som senaste skivan av Robyn eller vad du vill, säger Carl-Gustav Hansson.

Mats Nilsson är projektledare för Demoteket på Reaktor Sydost. Han tillbringar mycket av sin arbetstid med att åka runt och berätta om idén. Intresset har varit klart över förväntan, berättar han.

– Från början skulle det här bara testas i Blekinge län. Men allt eftersom har det kommit att sprida sig även utanför.

FOTO: MATS NILSSON

Demotekets hylla på Kalmar stadsbibliotek.

För 5 000 kronor erbjuder Reaktor Sydost rådgivning i inledningsskedet, hjälp med marknadsföring och en specialutformad bokhylla. Biblioteken får också möjlighet att länka vidare till en snygg och ungdomlig hemsida som förklarar hur Demoteket fungerar.

Men om ett bibliotek vill inrätta en motsvarande demo-hörna även utan att anlita Reaktor Sydost är det fritt fram, enligt Mats Nilsson.

– Det är idén som är det viktiga, så vi ser gärna att det sprids.

Fatima Grönblad, Metra reportage

FAKTA/HÄR FINNS DEMOTEK:

Demoteket finns nu på 21 platser i södra Sverige och växer snabbt. Etablerade Demotek finns bl a i Ronneby, Karlskrona, Karlshamn, Olofström, Sölvesborg, Växjö och Trelleborg. En rad bibliotek är i startgroparna för att sätta igång: Kalmar, Jönköping, Hultsfred, Nybro, Västervik, Münsterås, Gnosjö, Nässjö, Emmaboda och Fisksätra i Stockholm. I Lund finns redan en liknande verksamhet sedan år 2000.

Reaktor Sydost har skapat en hemsida som förklarar idén med Demoteket: www.demoteket.se

Hilde Ljødal Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid

ABM-utvikling, 2005 (ABM-skrift; 18)

När bibliotekets virtuella tjänster utvecklas och blir fler, ökar också antalet beskrivningar av det fysiska biblioteket som mötesplats. En sökning i Google ger åtskilliga varianter: biblioteket som mötesplats för livslångt lärande, mångkulturell mötesplats, informell mötesplats, mötesplats mitt i samhället, mötesplats för alla... Kanske är det uttryck för ett behov av att ge det fysiska biblioteket fortsatt legitimitet när allt fler tjänster blir tids- och rumsberoende? Mötesplats låter positivt och bra, men kan egentligen betyda ungefär vad som helst.

Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid av Hilde Ljødal är ett välkommet försök att definiera vad funktionen som mötesplats egentligen kan vara. Med utgångspunkt i bland annat Jürgen Habermas teorier om borgerlig offentlighet gör Ljødal en empirisk studie av två bibliotek i Oslo. Med hjälp av Dorte Skot-Hansen definierar hon sedan olika rum eller funktioner i biblioteket: Det sociala rummet ger sammanhang och delaktighet, det "värdebaserade" rummet är identitetsskapande, det politiska rummet främjar dialog och demokratiskt meningsutbyte och, slutligen, det lärande rummet som stödjer livslångt lärande. Flera av de aktiviteter som äger rum på biblioteken hör hemma i mer än ett av dessa rum. Till exempel kan de särskilda tjejgrupper som biblioteket i Torshov anordnar sägas passa in i alla fyra.

Hilde Ljødals slutsats är att biblioteket mycket väl kan sägas vara en mötesplats men att innebörden är oklar och osynlig. Biblioteket som fysiskt rum ger legitimitet åt såväl perifer som explicit delaktighet i samhället – här kan man både läsa tidningen sida vid sida med andra och aktivt argumentera för sin åsikt i offentliga debatter. På så sätt motverkar biblioteket en utveckling mot fler och fler "ensamma bowlare", för att citera Robert D Putman. Men det räcker

inte att svepande hävda detta. Vi måste också, menar Ljødal, kunna beskriva ett konkret innehåll.

Det är en rimlig slutsats. Att mer eller mindre schablonartat tala om biblioteket som mötesplats är vanskligt. För att det ska bli meningsfullt krävs en tydligare definition och en bättre analys. Analysen måste också få praktiska konsekvenser. Vilken kompetens krävs till exempel för att utveckla mötesplatsfunktionen? Och: om biblioteken är en mötesplats – vem bestämmer då vilka möten som ska ske? Hur förhåller vi oss till de besökare som vi ibland verkar tycka gör "fel" saker? Är ungdomarna som spelar spel på bibliotekets publika datorer involverade i ett legitimt möte?

Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid ger uppslag till fortsatt reflektion.

Johanna Hansson

Stockholms stadsbibliotek

Birgitta Hansson, Olle Rimsten Someone else's job: måluppfyllelse av 1 kap. 9 § högskolelagen avseende studenters informations- kompetens

Örebro universitetsbibliotek, 2005

Det råder ingen tvekan om att Birgitta Hansson och Olle Rimsten har lyckats väl med vad de har föresatt sig. Frågan var: hur ser det egentligen ut på de svenska lärosätena när det gäller uppfyllandet av 9 § i högskolelagens första kapitel? Tillämpas den aktuella lagtexten på så sätt att de studenter som lämnar våra högskolor har förmågan att göra självständiga och kritiska bedömningar? Kan de urskilja, formulera och lösa problem? Kan de följa kunskapsutvecklingen och söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå?

Rapporten, som är slutresultatet av ett BIBSAM-finansierat projekt, innehåller

onekligen en generös lägesbeskrivning. Utifrån resultat av enkäter, intervjuer och granskningar av webbsidor presenteras en probleminventering och utifrån litteraturen förs resonemang kring dessa problem. Läsaren finner även ett avsnitt med åtgärdsförslag.

Så långt är allting bra – nästan. Man kan dock, tycker jag, ha synpunkter på dispositionen där åtgärdsförslagen kommer före bakgrund, beskrivande del och diskussion. Likaså är det troligt att rapporten hade blivit bättre om författarna låtit sina data passera ytterligare en vända genom analysredskapen. Nu lämnas läsaren till viss del åt sitt eget öde när det gäller analys och kategorisering av de data som samlats in. Då jag läste den mest omfattande, beskrivande delen av rapporten slogs jag mer än en gång av tanken: det här är som ett slags stream of consciousness à la Joyce, med stort och smått, nytt och bekant, om vartannat.

Jag inledde med att konstatera att författarna har lyckats med vad de har föresatt sig. En fråga som emellertid kan, och borde, ställas är huruvida Hansson och Rimsten skulle ha kunnat föresätta sig något mer. I bakgrundsavsnittet snuddar de vid en spänning mellan å ena sidan pedagogiskt syn- eller förhållningssätt och, å andra sidan, lojaliteten mot de mål som presenteras i den aktuella paragrafen. Författarna själva sätter likhetstecken mellan dessa mål och informationskompetens. Jag håller inte med helt och hållet. Någon har hävdad att informationskompetens är ett sätt att engagera sig i och lära sig om ett ämnesområde och att använda information på en rad meningsfulla sätt. Ett synsätt inte lika formellt och kanske kan man säga tekniskt, som det som råder i rapporten. En undersökning av hur det förhåller sig med studenternas informationskompetens borde naturligtvis även innefatta en kritisk diskussion om informationskompetensens natur. I så måtto brister det i *Someone else's job*.

Till sist: rapporten är tjock, 159 tätskrivna sidor. En av de förhoppningar som uttrycks i dess inledning är att resultatet ska främja lärosätenas reflektion över implementeringen av målen. Men man sätter inte en bok i

händerna på rektorer och andra i ledningsposition och förväntar sig att de ska läsa och reflektera. De tar sig helt enkelt inte tiden. En komprimerad, avsevärt förordigare version skulle i så fall krävas. Det skulle ge oss ett praktiskt, användbart redskap i vår strävan efter att utveckla informationskompetenta lärosäten.

Ola Pilerot
Högskolebiblioteket i Skövde

Margaretha Ullström Samtal på bibliotek: om samtalet som arbetsmetod i biblioteksarbetet

Bibliotekstjänst, 2005

En googling på författaren ger vid handen att Margaretha Ullström idag är verksam som adjunkt vid Karlstads universitet. Hon har arbetat som bibliotekarie vid Nobelmuseet i Karlstad och är frilansande föreläsare, skribent och projektledare inom barn- och ungdomsbiblioteksområdet.

Boken är indelad i fyra större delar. Först återfinns en inledande teoretisk inramning om ämnet "samtal". Hur välvalda teorierna är för detta sammanhang undandrar sig min bedömning, men kända namn som Aristoteles, Hannah Arendt, Thomas Ziehe, Jürgen Habermas, och Michail Bachtin förekommer som teoretiska alibin.

Därefter följer ett kapitel om arbetsplats-samtal. Här finns en mycket intressant ansats som handlar om samtal och förändring; att all förändring startar hos bibliotekspersonalen. "Det är vi som bibliotekspersonal, vi som är mitt inne i verksamheten, som ska vara initiativtagare till förbättringsarbete i stort och smått." Jag skulle gärna vilja läsa mer om samtal och förändring, mer genomarbetat än uppspaltat. Författaren skriver om bibliotekets synliga och osynliga miljö: "hur talar vi till besökarna, hur talar bibliotekspersonalen sinsemellan, vilka förväntningar har vi på låntagarna", och vikten av reflektion i biblioteksarbetet.

"Samtal med biblioteksbesökare" heter det tredje kapitlet som är mycket matnyttigt: prata lagom, avbryt inte, var lyhörd, visa att du är intresserad genom ditt kroppsspråk, fyll på med följdfrågor. Låntagaren formulerar ibland sin fråga så att den blir mer allmän istället för specifik, för att vara till så lite besvär som möjligt. Paradoxalt nog har närheten mellan människor försvunnit i och med automatiseringen, biblioteket upplevs som opersonligt. Fundera över "vad den minskade personliga kontakten innebär för upplevelsen av biblioteket och hur oönskade effekter av nödvändiga förändringar kan kompenseras". Det är en relevant fråga som ställs av Ullström. "Ha alltid tillgång till dagsaktuell information, tilltron till bibliotekets förmåga att ge korrekt information sjunker och får återverkningar på tilltron till vår förmåga att ge korrekt information i andra mer komplicerade frågor." Vidare kan vi läsa om visnings-samtal och om samtal i samband med informationsökning.

Sista delen i boken handlar om samtal om skönlitteratur, övervägande delen om området bibliotek/barn och ungdom – ett komplext ämne som inte enbart innebär att skapa kontakt och visa tillgänglighet. Bibliotekarien ska "vara snäll och tålmodig" och inte underskatta barnets läsförmåga. Kapitlet är användbart för bibliotekariestuderande och bibliotekarier som ska arbeta med barn och ungdomar och pedagoger på skolorna och som ännu inte skaffat sig en uppsättning konkreta metoder för bokprat eller reflekterat över olika arbetssätt.

Detta är en skrift som sammantaget innehåller många konkreta handfasta råd från verkligheten. Våga sätta den i händerna på biblioteksassistenterna också!

Heli Renman
Täby bibliotek

I Spanien har man förstås firat rejält, händelser och aktiviteter har avlöst varandra under året som gått (se även BBL nr 9/2005). År 2005 är det 400 år sedan som den originella hjälten som slåss mot väderkvarnar gjorde sin entré och etablerade sig som huvudrollsinnehavaren i en av världslitteraturens stora romaner. Det handlar förstås om *Don Quijote* eller som Miguel de Cervantes roman ursprungligen kallades *Den snillrike riddaren Don Quijote de la Mancha*.

Den första delen av romanens två delar utkom 1605 och kom att bli Cervantes genombrott. Don Quijote blev en omedelbar succé vilket lockade andra författare att skriva fortsättningar. Detta mer eller mindre tvingade Cervantes att fullborda romanens andra del som gavs ut tio år senare, 1615. Cervantes ursprungliga syfte med sitt romanverk var att blottlägga riddarromanernas förljugenhet. Don Quijote är den kringirrande hjälten som inte kan anpassa sig till riddarromanernas ideal, hans verklighetsuppfattning rubbas och konfrontationerna med den så kallade verkligheten blir stundom hårda i hans liv.

Göteborgs universitetsbibliotek uppmärksammar att det är 400 år sedan som den första delen av *Don Quijote* utkom med en utställning i centralbiblioteket. Där visas material kring romanverket ur dels Universitetsbibliotekets samlingar, dels ur Iberoamerikanska institutets samlingar. Utställningen innehåller olika spanska utgåvor, översättningar, ungdomsutgåvor och illustrerade editioner. Man vill också belysa hur verket har gjort avtryck i andra konstnärliga genrer såsom film, teater, balett, musik och bildkonst. Utställningen pågår fram till sista februari 2006. Från hemsidan <http://www.ub.gu.se/aktuellt/detaljvy.xml?id=893> kan man få tips på några olika webbsidor, där man digitalt kan läsa om själva jubileet men även fördjupa sig i *Don Quijote* och hans författare Miguel de Cervantes.

HZ

Vill du annonsera?

Ring eller mejla Bo Eriksson!
08-717 87 99 | 070-714 90 55 | bo.erikssonmedia@telia.com

Fuktig hetta, insekter och Harry Potter

I DEN TROPISKA HETTAN där utanför vråker regnet ned som i ursinne, men inne i biblioteket är luften någorlunda sval och torr. Den nya luftkonditioneringsapparaten har dramatiskt förbättrat arbetsmiljön för bibliotekarien Mila Tulimane och hennes kolleger här på National Library and Archives of Tuvalu.

Den lilla söderhavsnationen Tuvalus nationalbibliotek är en anspråkslös enplansbyggnad på Funafuti, den atoll som är landets administrativa centrum. Den består av ett antal smala, palmbeväxta landstrimor som omger en enorm lagun.

Det är inte lätt att sköta ett bibliotek i den fuktiga hetta som för det mesta råder här. Böckerna blir deformerade och gulnar. Mögel, fuktskador och insektsangrepp gör att även ganska färska volymer kan ge intryck av att vara inkunabler. Vissa insekter äter limmet i bokryggarna, andra kryp kan vara ute efter själva trycksvärtan. Kanske blir det lite bättre med luftkonditionering.

– I princip har vi inte råd att köpa böcker, säger Mila Tulimane.

– Vi får förlita oss på donationer från bibliotek i Australien och från privatpersoner. Det blir ju ett lite egendomligt urval.

Anslaget för bokinköp ligger formellt på motsvarande 3400 kronor per år, men ibland bantas det till 600 kronor/år. De pengarna går till prenumerationer på några tidskrifter som rör Stillahavsområdet som tex Islands Business och Pacific Magazine.

Biblioteket har totalt fyra anställda. Kontoret är belamrat med papper och boktravar mellan datorerna. Och ute bland hyllorna är det mycket trångt på grund av ouppackade kartonger med den senaste boksändningen. Men böckerna katalogiseras inte utan förses endast med ämnesbeteckning. Mila Tulimane och hennes tre kolleger har dock börjat med katalogisering i DBTEX av böcker som rör Tuvalu.

Tuvalu har allmän skolplikt och läskunigheten är hög för att vara i ett litet utvecklingsland. Men läsning hör inte till mönstret.

– Bara en liten andel av befolkningen läser, säger andrebibliotekarien Togiola Funafuti (namne med ön).

– Det är mest studerande och skolbarn men vi försöker uppmuntra bl a genom sagoläsning och ”biblioteksveckor” då skolklasser kommer hit.

De mest efterfrågade böckerna är sådana som rör Stilla havet, bland skönlitteraturen hör Sidney Sheldon och Danielle Steel till de mest utlånade. Och även Harry Potter har hittat till Tuvalu. Man får låna upp till tre böcker per gång och behålla dem i tre veckor.

– Kvinnor läser skönlitteratur, säger Togiola Funafuti medan män tar faktaböcker om fiske och jordbruk och ekonomi.

Ingen tuvaluan har publicerat någon bok och inga böcker har översatts till tuvaluanska, en polynesisk dialekt. Till det som finns utgivet på landets språk hör trycksaker om näringslära, några äldre öbors nedtecknade minnen och skolelevers noveller. Landets första historiebok, en antologi på engelska, utkom i början av 1980-talet. Det finns ingen bokhandel i Tuvalu.

Över huvud taget finns få författare på söderhavsoarna. Till de mest kända hör samoanen Albert Wendt och tonganen Epeli Hau’ofa. När samoanskan Sia Figiel 1996 utgav den kontroversiella romanen *Where we once belonged** var hon den första kvinnan i sitt land att bli publicerad.

Mila Tulimane säger att hon håller kontakt med bibliotekskolleger i Australien och Fiji, där man också möts vartannat år i Pacific Information Center. Om någon frågar efter en bok som saknas på Funafutis bibliotek kan den beställas från tex Samoa eller Australien. Men det kan ta sin tid eftersom Tuvalus förbindelse med omvärlden är två flyg i veckan från Fiji.

University of the South Pacific har en liten filial med eget bibliotek på Funafuti, och Internet har betytt en revolution för studenter och andra som söker information, och vill studera på distans. För inte

många år sedan var kortvågsradio den säkraste kontaktvägen till omvärlden.

Det nationella arkivet ryms i ett par angränsande rum och innehåller mest folkbokförings- och landrättsdokument liksom handlingar från den brittiska kolonialtiden.

Biblioteket är litet och aningen över-skådligt men det ryms så mycket mellan Harlequinböcker och Encyclopaedia Britannica att det för en besökare är ett äventyr att gå på upptäcktsfärd bland hyllorna. Här finns många intressanta volymer om Stilla havet men som så ofta är fallet i före detta kolonier är det en massiv övervikt för kolonisationsperspektiv.

Bland svampiga, fyrtio år gamla årgångar av Journal of the Polynesian Society och National Geographic står Beagleholes standardverk om James Cook, den man som mer än någon annan banade väg för koloniseringen av stillahavsoarna. Jag läser i en historiebok om när slavhandlare, s k blackbirders, på 1860-talet med löften om religiös skolning lurade med sig över hälften av Funafutis befolkning till peruanska gruvor. Och jag läser om missionärerna – som var mycket framgångsrika i hela Polynesien – som inte bara införde nya gudar utan också ceremonier som krävde att församlingen måste tjäna pengar för att köpa kläder och byggnadsmaterial till kyrkorna. Mycket riktigt blev många missionärer med tiden förmodna handelsmän.

Här finns böcker om korallreven och de härdiga växter som klarar sig i atollernas magra jord; böcker om gamla seder och trosuppfattningar, om fiskfällor och traditionell navigation på den tid polynesierna, ”soluppgångens vikingar”, färdades i utriggarkanoter över svindlande vattenvidder.

Bibliotekets mest exotiska volym, sett med tuvaluanska ögon, är sannolikt *The Norwegians – how they live and work*, utgiven 1974.

Anders Mathlein

Frilansjournalist och tecknaren bakom BBL:s seriestrip Besserwisser

Fr v Togiola Funafuti och Mila Tulimane, bibliotekari i Tuvalu, en av världens minsta och mest isolerade nationer. I nationalbiblioteket råder en minst sagt spännande och annorlunda miljö.

FAKTA TUVALU

Tuvalu i Stilla havet är en av världens minsta och mest isolerade nationer. Ca 11 000 polynesier bebor nio atoller och korallöar med en sammanlagd landyta om 26 kvadratkilometer, dvs ungefär som Visingsö i Västern. Öarna ligger utspridda över ett havsområde motsvarande en och en halv gånger Sveriges storlek. Fram till självständigheten 1978 var Tuvalu ena halvan av den brittiska kolonin Gilbert- och Elliceöarna (Gilbertöarna blev nationen Kiribati). Landet lever huvudsakligen på bistånd och pengar som utlandsboende tuvaluaner – bl a många sjömän – sänder hem. En ny och oväntad inkomstkälla är avgifterna från landets populära domänadress på Internet, .tv. I miljödebatten brukar Tuvalu framhållas som ett av de länder

som drabbas värst om växthuseffekten gör så att havsytan stiger eftersom öarna inte höjer sig mer än några få meter över havets nivå.

*Sia Figiels kontroversiella roman *Where we once belonged* väckte uppståndelse av flera skäl. Dels för att hon som ung kvinna vågade ifrågasätta familje- och samhällsstrukturer i det extremt patriarkala och konservativa Samoa. Dels för att hon skarpt kritiserar turismen och den skeva verklighetsuppfattning som är en del av dess förutsättning. Det är riskabelt i ett land och en region där turismen är en av de verkligt betydande inkomstkällorna.

Biblioteksmanifest antaget i Alexandria

Informationskompetens och livslångt lärande var temat för ett expertmöte som hölls i början av november i Alexandria i Egypten. Mötet – Colloquium of Information Literacy and Lifelong Learning – var ett samarrangemang av Unesco, IFLA och NFIL (The National Forum on Information Literacy i USA). Mötet ledde bland annat fram till en deklaration: The Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning, som ska spridas genom Unesco.

Inom ramen för mötet antogs också ett manifest avseende biblioteken: Alexandria Manifesto on Libraries, the Information Society in Action.

I det fastslås bland mycket annat bibliotekens unika roll i informationssamhället, för demokratin, intellektuell frihet, yttrandefrihet etc och den ansluter sig till visionen "Ett informationssamhälle för alla" som antogs på World Summit on the Information Society i Genève 2003. Visionen vill främja ett samhälle som bygger på fundamentala mänskliga rättigheter som yttrandefrihet och fri tillgång till information. Man vill främja ett samhälle där alla har möjlighet att skapa, tillgå, använda och dela information och kunskap.

I manifestet uppmanar därför IFLA de styrande på nationell regional och lokal nivå, liksom i internationella organisationer att:

- investera i bibliotek och annan service som tillhandahåller information och se dem som väsentliga delar – både strategiskt och i budgetsammanhang – i informations-samhället
- uppgradera och utvidga existerande biblioteksnätverk så att de på bästa möjliga sätt gynnar medborgarna och samhället
- stödja fri tillgång till information och yttrandefrihet
- främja Open Access och peka på strukturella och/eller andra hinder som motverkar OA
- inse vikten av informationskompetens och med kraft stödja strategiska initiativ som syftar till en läs- och skrivkunnet befolkning som också kan utvecklas i – och med fördel använda sig av de verktyg – det globala informationssamhället tillhandahåller.

HZ

vem är ... Ulla Brohed?

PR-bibliotekarie vid 100-årsjubilerande Malmö stadsbibliotek och som går i pension den sista december i år.

Ålder?

– 66 år. Att jag jobbar ett år över pensionsåldern är på grund av att Malmö stadsbibliotek firar jubileum i år. Det ville jag vara med om.

Bakgrund?

– Jag är västgöte från början, och tog studenten i Skövde 1959. Sedan läste jag engelska, litteraturvetenskap och nordiska språk i Lund – konventionella ämnen, men jag var road av språk och England har jag alltid haft ett särskilt förhållande till. Efter examen kände jag att jag nog ville ha någon form av serviceyrke. Det var i första hand det som lockade mig till bibliotekarieryrket. Så jag sökte upp den dåvarande stadsbibliotekarien Bengt Holmström i Malmö. Han tittade på mitt CV och sa: ”Du har spelat kyrkospel. Går det bra med barnteater?” Och jag svarade att det gjorde det. Så jag utbildade mig till bibliotekarie i Stockholm och började min bana just som barnbibliotekarie. Fast så värst mycket barnteater blev det aldrig.

Hur hamnade du på ditt nuvarande jobb?

– Malmö var det andra biblioteket i Sverige som inrättade en PR-bibliotekarietjänst, det var 1967. Personen som hade tjänsten skulle vara barnledig och jag fick frågan om jag ville vikariera. Jag blev kvar ända till 1989! Sedan var jag under en period chef för länsbiblioteket i Malmöhus län. 1998 kom jag tillbaka till jobbet som PR-bibliotekarie vid Malmö stadsbibliotek och där har jag varit sedan dess.

Vad är det roligaste i ditt jobb?

– Att möta så många människor! Man får ett så stort nätverk även utanför biblioteksvärlden. Det bästa är att det finns så stora möjligheter att påverka och driva nya verksamheter. I våras var vi några som startade ett ”Bokloppis” som skall upprepas till våren och i december upprepar vi ”Låna en fördom” – båda blev jättesuccéer.

FOTO: MARGARETA RILLNERT

Det tråkigaste?

– Nej, jag kan inte komma på något som är tråkigt.

Under åren har du sett Malmö stadsbibliotek utvecklas till vad det är idag. Kan du nämna några speciella höjdpunkter ur ditt och Malmös biblioteksliv?

– Under 1960- och 70-talen var ledningen koncentrerad på arbetet med en ny biblioteksbyggnad, en som var anpassad för biblioteksverksamhet. Och så fanns stadsdelsbiblioteken i vår organisation... det var roligt att samarbeta med dem. Samhället förändras, och biblioteken med det. Förr var det mer en mindre grupp som bestämde på biblioteket. Nu kommer idéer från överallt på golvet, och det är roligt. Men det största är förstås det fantastiska nya biblioteket som stod färdigt 1997.

– Ytterligare ett viktigt minne för mig är när jag fick SAB:s marknadsföringspris i Greta Renborgs namn år 1987, första gången priset delades ut. Det tycker jag var oerhört hedrande.

Hur skulle du karaktärisera Malmö stadsbibliotek idag?

– Ett öppet tillåtande arbetsklimat som det är stimulerande att jobba i. Till en del beror det på mixen mellan unga och äldre. Vi har fått in många unga bibliotekarier från Lund och Borås som vi har stor glädje av. Det känns bra och viktigt.

– Vi har också i hög grad sluppit nedskär-

ningar. Politikerna har sett vad vi har gjort, de har läst statistiken med ökande lån och besöksiffror. Och även om vi förstås tycker att vi borde få mera pengar, så har det i alla fall inte skurits ner på biblioteksverksamheten.

Vilken biblioteksfråga brinner du mest för?

– Den mångkulturella, utan tvekan. För vi vill inte ha en situation som i Frankrike. Det är viktigt att de som har utländsk bakgrund ska få en möjlighet att växa in i det svenska samhället och biblioteket kan ge dom verktygen.

Hur tycker du att bibliotekens sätt att marknadsföra sig har förändrats under de år som du har jobbat? Betyder marknadsföring mer eller mindre idag?

– Marknadsföring är än viktigare idag eftersom konkurrensen om människors tid är så stor. Det går inte att bara säga att biblioteken är viktiga. Man måste visa för den enskilde ”what’s in it for him or her” – det personliga mötet är viktigt vid alla tillfällen, på alla plan, i alla åldrar. Sedan är det såklart jätteviktigt att nå gruppen politiker och då gäller det att kunna visa på bibliotekets roll i utbildning, vård, omsorg och för barn och unga.

I Malmö har vi hela tiden utvidgat bibliotekets gränser – happenings samsas med långsiktiga projekt: de buddistiska munkarnas Mandala, installationen Boktornet som försvann ner i golvet på Köpenhamns

huvudbibliotek och kom upp i Ljusets Kalender i Malmö, graffiti-kalender, 300 visningar av biblioteket om året, företagservice, hälsoföreläsningar och ljusspelet med texter längs fasaden nu till 100-årsjubileet. Biblioteket i ständig utveckling är bästa marknadsföringen.”

Vad kommer du att ägna dig åt efter pensionen?
–Jag kommer att fortsätta att vara med i Biblioteksförningens specialgrupp för marknadsföring ett år till. Men sen blir det nog inte mer biblioteksverksamhet. Internationellt arbete har alltid legat mig varmt om hjärtat och jag kan sakna det där internationella engagemanget som var så överkuggande på 1970-talet. Så det blir nog Amnesty och lite Svenska kyrkan. Och så har vi ett sommarställe i Bohuslän där jag älskar att vara och påta.

Beskriv dig själv med tre ord?
–Engagerad, allvarlig och tacksam. Kan man säga att man är det?

Annina Rabe

MARK35

EASY-CHECK
Självbetjäningkoncept
för små bibliotek

Codeco Sverige AB
Teknikringen 8 TEL 013-23 99 50
583 30 Linköping FAX 013-23 99 55
www.codeco.se

CODECO

Digital BiblioteksPORTAL

WAGNER

www.wagnerform.se

inblick

En snart före detta förste bibliotekaries sista arbetsveckor

av Christer Hermansson

Jag har varit förste bibliotekarie i ungefär 1377 dagar, 10 timmar och 3 minuter på Lärarhögskolan i Stockholm. Ända sedan den dag jag utnämndes har jag försökt att avdramatisera att jag är begåvad, beläst och beundransvärd. Inför kollegerna har det inte alltid varit så lätt. Biblioteksassistenterna, särskilt de manliga, har ständigt kommit med de mest omöjliga frågor som jag givetvis excellent har besvarat. Docenter och professorer har ideligen hört av sig till mig när de haft problem med alltifrån beställning av litteratur till mer existentiella diskurser: hur göra sig hörd och överleva i detta informationsflöde som pågår i världen? Jag har efter bästa förmåga tröstat och uppmuntrat dem.

Men nu är min tid som förste bibliotekarie kanske för alltid över. Jag börjar efter nyår ett nytt arbete som biblioteks- och museichef i Strängnäs. Jag kommer att gå in i detta arbete med en stor ödmjukhet, något som jag menar är en förste bibliotekaries adelsmärke. Och med Thorsten Flincks underbara citat i minne: ”Jag är totalt prestigelös!” En gång förste bibliotekarie, alltid förste bibliotekarie? Jag vet faktiskt inte. Men jag vet att en förste bibliotekarie vid varje tillfälle ställer väldigt höga krav på sig själv.

Det absolut svåraste med att sluta arbeta som förste bibliotekarie är förstås denna hemska osäkerhet om det överhuvudtaget kommer att utnämnas någon ersättare för mig. Inte för att jag på något sätt underskattar Monica Sax som ju är kanske landets främsta katalogisatör alla kategorier. Eller Gunilla Lindenor som är virtuos på det mesta som har med förvärv, ja allt som har med bibliotek att göra. Men två förste bibliotekarier på Lärum är ju absolut alldeles för få. Varför inte ge databaskungen Tomas Johansson eller referensarbetsdrottningen Marie Lövgren en förste bibliotekarietitel? De har ju definitivt haft sina mer än tillräckliga hundår i bibliotekssammanhang.

Att vara förste bibliotekarie är ett krävande arbete. Kollegerna granskar ens arbetsprestationer med avundsjuka och kritiska ögon. En förste bibliotekarie måste alltid i samtliga sammanhang prestera bättre än sina kolleger och samtidigt inte bete sig ovärdigt. En förste bibliotekarie ska vara en förebild för sina framför allt yngre kolleger; alltid finnas till hands när problem uppstår. En förste bibliotekarie misslyckas aldrig. En förste bibliotekarie är inte berusad på arbetstid. En förste bibliotekarie inser att den livslånga bildningsresan bara har börjat.

När jag sitter vid köksbordet och bläddrar igenom mina anteckningsböcker från mina förste bibliotekarieår blir jag på ett märkligt sätt både glad och ledsen. Jag minns hur biblioteksassistent Finn Ljunggren, en notering från 15 september 2002, frågade vilka egenskaper som kännetecknar en förste bibliotekarie. Och jag kommer lika självklart ihåg mitt omedelbara svar: snabb, sensuell, storsint. Jag spände ögonen i Ljunggren och tillade att det är en fråga om attityd. Att en förste bibliotekarie aldrig tvekar utan alltid tar initiativet. Sedan blotade jag mina vackra tänder. Finn Ljunggren lommade därefter iväg till avträdet och sedan såg jag inte honom något mer den dagen.

Jag unnar verkligen alla legitimerade bibliotekarier att någon gång få äran att arbeta som förste bibliotekarie. Många är kallade men få blir utvalda. Vi som någon gång har haft möjligheten att vara på den högsta nivån kommer aldrig att glömma känslan och stoltheten. Av någon anledning vill jag citera ur en av mina dagböcker. De två första citaten skulle då gälla ordinärt biblioteksarbete och det avslutande gäller det som förste bibliotekarier.

Ett TV-program om Paul Auster där han uttryckte följande:

1. ”Ingenting av större vikt utfördes.”
2. ”Jag känner varmt för dem som gett upp.”
3. ”Tänk om man kan falla uppåt.”

Men vad får en person som folkbokförd sig i Falun? I kommunens välkomstpaket ingår en reklamfinansierad tidning med kommuninfo och erbjudanden om till exempel gratis bad, en stadsrundtur med kommunalrådet, 30 minuter Internet och en kopp kaffe på biblioteket.

Borlänge Tidning 11.11.2005

Sedan i onsdags i förra veckan går det inte att låna böcker och andra medier på biblioteken i Klippans kommun. Anledningen är att hårddisken i bibliotekets datasystem har kraschat.

– Först försökte vi sköta utlåningen manuellt men det blev för många fel.

Margareta Werke, kulturchef, i SR P4 14.11.2005

Jurister och civilingenjörer hör till dem som tjänar mest, men i fjol hade fortfarande fyra grupper, arbetsterapeut, sjukgymnast, socialsekreterare och bibliotekarie, mindre kvar att leva på än industriarbetaren sex år efter examen... Bibliotekarier som grupp fortsätter dock att halka efter lönemässigt. Elisabet Weiss, Saco-rådet i Uppsala kommun, säger att det finns exempel på bibliotekarier med 30 års erfarenhet och endast 21 000–22 000 kronor i månadslön.

Johan Rudström i UNT 15.11.2005

Det har nyligen genomförts en lönerevision i Borås.

– En bibliotekarie med fyra års utbildning och lång erfarenhet tjänar 21.000 i Borås, säger Lennart Sandström.

I andra jämförbara kommuner ligger motsvarande löner en till två tusenlappar högre. Göteborg ligger ytterligare en eller två tusenlappar högre.

Borås tidning 16.11.2005

Förskolor och familjedaghem i Robertsfors ska börja låna ut böcker. Föräldrarna ska kunna låna en påse böcker från förskolan och sedan lämna tillbaka den där.

Satsningen kallas Bokpåsen och är ett samarbete med kommunens bibliotek i Robertsfors. Syftet är att öka tillgängligheten till böcker för arbetande föräldrar och därigenom gynna barnens språkutveckling och framtida läsinläring.

Biblioteket i Robertsfors ska också börja med lördagsöppet för att underlätta för barnfamiljerna.

Lärarnas tidning 16.11.2005

Men på en rak fråga ifrån publiken om vilka som blir dom viktiga kulturfrågorna inför nästa års val blev det dock raka besked. Utbildningsfrågorna, menade Niklas Ekdal, bibliotekens existens, trodde Svenska Dagbladets Carl Otto Werkelid medan Helle Klein var övertygad om att frågan kring mångkultur inte bara är den viktigaste kulturpolitiska frågan utan den viktigaste frågan för hela valet.

Cecilia Helderyd refererar debatten Kulturpolitik Nu! på Kulturnyttis hemsida (SR P1), 21.11.2005

– Vi vill integrera med boken. Det finns böcker på svenska om vår kultur och våra traditioner. Albaner kan också läsa om svensk kultur.

Murad Kocaj, ordförande i albanska föreningen, vid invigningen av det första skandinaviska biblioteket i Borlänge.

Borlänge Tidning, 29.11.2005

I många år har Tierps bibliotek fått årliga statsbidrag för läsfrämjande verksamhet. I år valde man att lägga alla 80 000 kronor på fler böcker för funktionshindrade barn och ungdomar.

– Vi tycker att det är en eftersatt grupp och det är viktigt att alla barn ska ha samma möjligheter. Sedan har vi särskolan tvärs över gatan och eleverna är ofta här och lånar.

Bibliotekarien Eva Dubois-Ehregren i UNT 3.12.2005

En hundraåring vitalare än någonsin

Malmö stadsbibliotek får ägna helgerna åt att hämta sig efter firandet av 100-årsjubileet som ägde rum i december. Den 12 december 2005 var det 100 år sedan som Malmö stadsbibliotek öppnade för allmänheten i lokaler på övervåningen i dåvarande Hotell Tunneln vid Adelgatan.

Firandet tjuvstartade i helgen som föregick jubileumsdagen med repriserna av tidigare succéer som Låna en fördom. På själva jubileumsdagen firade man med ett minst sagt dignande program för både barn och vuxna hela dagen och halva natten. Till födelsedagen ges också en jubileumsbok ut: *Bokstavligt 100 år*. Vid pressläggningen av detta nummer av BBL hade den ännu inte nått redaktionen men vi hoppas att kunna återkomma till den.

Så länge grattar vi en enligt eget förmenande pigg hundraåring och påminner om Mats Myrsteners artikel i BBL nr 1/2004 där han tecknar bibliotekets historia. HZ

Tog priset igen!

2005 blev prisernas år för Monika Fagerholm och hennes roman *Den amerikanska flickan*. Efter att först ha fått Svensk Biblioteksförnings Aniarapris och Göteborgs-Postens litteraturpris kröntes framgångarna med Augustpriset för Årets skönlitterära bok som Svenska förläggareföreningen årligen delar ut. Det hör inte till vanligheten att finlandssvenska författare slår an så brett och så stort hos en rikssvensk publik.

Det gick ett sus av glädje genom Augustgalans publik, cirka 800 personer, när det stod klart att Monika Fagerholm tog priset. Många trodde att saken redan var klar när Klas Östergrens *Gangsters* nominerades. Boken var med råge förhandstippad.

Juryns motivering:

”Monika Fagerholm gestaltar en vänskap som är ljuv och smärtsam, trösterik och farlig. Med ett språk som glittrar och svärtar i samma andetag, skapar hon ett bredbildsberättande som rymmer både ögonblicksnärvaro och existentiellt siktdjup.”

För de som missat det finns texter av och om Monika Fagerholm i BBL nr 8/2005.

Till Årets svenska fackbok utsågs *Ninas resa* av Lena Einhorn och Augustpriset för Årets svenska barnbok gick till *Eddie Bolander & jag* av Bo R Holmberg och Katarina Strömgård. HZ

Bloggbibliotekarierna - modeller i DV

I decembernumret av modetidningen Damernas Värld (DV) poserar de chict – de bloggande bibliotekarierna Anna Kågedal och Malin Essén – i ett reportage som handlar om deras modeblogg. Anna Kågedal och Malin Essén arbetar till vardags på Karolinska Institutets universitetsbibliotek.

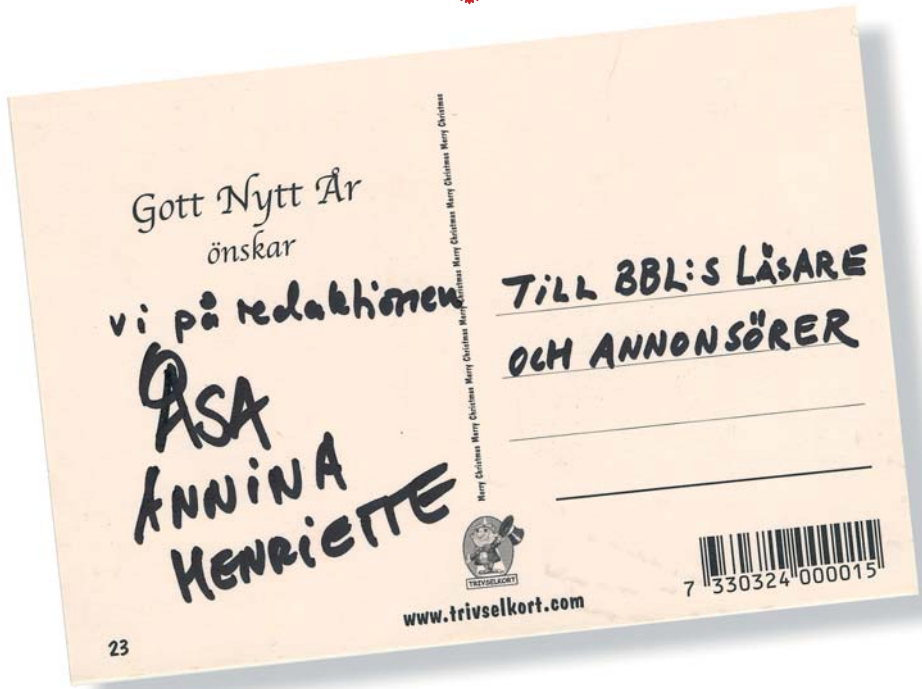
”Annas blogg feat. Mel E” är Sveriges äldsta modeblogg och onekligen en mer glamorös variant på temat Fråga biblioteket/ bibliotekarien och för dem själva – mest ”en kul fritidssysselsättning”. Enligt intervjun i

DV har de båda ett ganska avslappnat förhållande till shopping. Konsumtionskritikern Nina Björk kan vara lugn.

Malin: – Jag har en tvååring så jag hinner inte shoppa så mycket. Jag surfar och bloggar i stället för att gå på stan.

Anna: – Jag handlar heller inte så mycket som man tror.

Heltidsjobb, familj och barn samt framgångsrika mode-bloggerskor på fritiden... med avund undrar de trötta redaktörerna på BBL hur de får tiden att räcka till... HZ

”För den som stjälar, eller lånar och inte återlämnar, en bok från dess ägare, må den förvandlas till en orm i hans hand och förgöra honom. Må han slås med förlamning och alla hans lemmar brista. Må han förgås i smärta under höga skrik om barmhärtighet, må det inte finnas något slut på hans vända tills han ligger upplöst. Må bokmaskarna gnaga på hans inälvor som en sinnebild för den Orm som aldrig dör. Och när han till sist går till sitt sista straff, må Helvetets lågor förtära honom för alltid.”

Inskription med okänd datering från San Pedroklostrets bibliotek i Barcelona. (Citatet inleder även Maud Lindströms D-uppsats, ”Jag kan ju gott leva med att bli avstängd”, om problemläntagare vid Umeå Universitets bibliotek.)

föreningssnytt

Material till föreningssnytt mailas till
pax@biblioteksforeningen.org

utsikter & avsikter

Biblioteksplaner till kommunerna

Svensk Biblioteksforening har skickat publikationen *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan* till landets kommuner. Som ett led i foreningens påverkansarbete har kansliet skickat ett exemplar var till kommunstyrelseordförande, kulturnämnsordförande och kulturchefer.

När Svensk Biblioteksforening under våren genomförde en enkätundersökning bland kommunalråden i Sverige visade det sig att 82 procent av kommunerna står utan biblioteksplan antagen av kommunfullmäktige. Samtidigt framkom det att endast 5 procent av tillfrågade kommunalråd kände till bibliotekslagens faktiska förändring och innebörd.

Lagens ramar är vida och många kommuner står utan biblioteksplan. *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan* belyser och förtydligar bibliotekslagens innehåll och dess krav på biblioteksplaner och visar hur man kan komma igång med arbetet att ta fram en biblioteksplan med lagen som utgångspunkt. Enligt bibliotekslagens 7 § ska kommuner och landsting efter den 1 januari 2005 anta planer för biblioteksverksamheterna.

fa

Artiklar

DECEMBER

Bibliotek i Nacka kan privatiseras. Generalsekreterare Niclas Lindberg yttrar sig i Svenska Dagbladet med anledning av planerna att driva biblioteket Dieselverkstaden i privat regi. Publicerad 051201.

NOVEMBER

Har din kommun en biblioteksplan? Ledare i Bif nr 4 av generalsekreterare Niclas Lindberg. Publicerad 051129.

Nacka kan få privatägt bibliotek. Artikel i Nacka Värmdö-Postens nätupplaga. Publicerad 051129.

fa

Ett urval av vårens konferenser

9–10 februari, Stockholm

Paradise Hotel & Top Librarian – hur ska biblioteken synas i mediebruset?

Hur arbetar pressen, hur gör man ett slagkraftigt pressmeddelande, vad kan man göra för att nå ut med sina nyheter? Dessa och många andra frågeställningar diskuteras under två dagar.

Arr: Svensk Biblioteksforenings specialgrupp för marknadsföring

27 mars, Stockholm

Biblioteket i en föränderlig värld

Ur programmet: Klas Dannerlöf, Sveriges Kommuner och Landsting talar om "Att skapa värden i en globaliserad ekonomi - utmaningar för regioner och kommuner". Anders Hellner, UI, föreläser kring aktuella frågor i europeisk politik och Maija Berndtson, biblioteksdirektör Helsingfors om "Tiden står inte stilla på biblioteket".

Arr: Svensk Biblioteksforenings specialgrupp för ekonomi och samhällsinformation, inkl. EU

3 april, Stockholm

Framtidens barnbibliotek – rum, struktur och fantasi

Hur hittar man strukturen i biblioteksrummet, samtidigt som man får in det fantasifulla? Hur kan man göra bibliotekskatalogen både bibliotekstekniskt funktionell och samtidigt rolig? Hur integrerar man rummet och katalogen? Det är frågeställningar som vi vill belysa under konferensen.

Arr: Svensk Biblioteksforenings specialgrupp för barnbibliotek

10–12 maj, Malmö

Biblioteksdagarna 2006

Gränslöst – biblioteken och mångfaldens möjligheter

Arr: Svensk Biblioteksforening

Program kommer på hemsidan

www.biblioteksforeningen.org i början av 2006

ww

Kansliet är julstängt
mellan den 23 december
och den 9 januari

Krönika Britta Lejon

Bibliotekspolitik nästa!?

FOTO: KARL LUNDH,
KALIFOTO DIGITAL-
FOTOGRAFERING

Den danska biblioteksförningen har i dagarna fyllt 100 år. Jag hade förmånen att få delta i jubiléet som den svenska föreningens representant. Bakom högtidstalen och hyllningsdikterna fann jag en tydligt märkbar skillnad mellan vår danska storebror och oss. I Danmark talar man om bibliotekspolitik och bibliotekspolitiker. Vilken svensk politiker skulle kalla sig själv bibliotekspolitiker?

Det är nu inte så säkert att förutsättningarna för de danska biblioteken därmed är så mycket bättre än för de svenska. Danmark och Sverige har ganska likartade ekonomiska och tekniska förutsättningar. Vi är utsatta för samma internationella konkurrensstryck som leder till en nödvändig fokusering på att i båda våra länder betona goda förutsättningar för kunskap och utveckling. Men jag tror ändå att det faktum att man pratar om bibliotekspolitik och biblioteksfrågor innebär att biblioteken uppmärksammas mer i dansk politik.

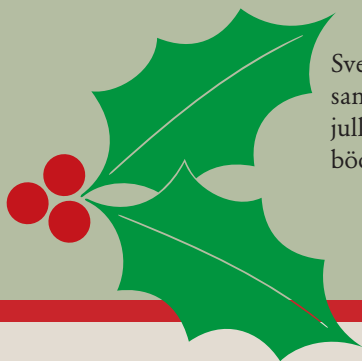
Under året har Svensk Biblioteksförning lyft fram skolbiblioteken. Under parollen "Bemanna skolbiblioteken" har vi på olika sätt visat behovet och värdet av skolbibliotek. Vi har tagit fram statistik, gjort undersökningar, haft seminarier, bland annat tillsammans med Lärares förbundet, uppvakttat regeringen och skrivit artik-

lar. Våra ansträngningar har gett resultat. Regeringen har slagit fast skolbibliotekens betydelse för både enskilda elever och för Sverige som kunskapsnation. Skolmyndigheterna har fått utökade uppdrag beträffande skolbiblioteken.

Det är viktigt. Självklart är det tillfredsställande att vi ser resultat av föreningens arbete. Men viktigare är förstås att landets skolelever ges bättre förutsättningar för sin läsning och sitt skolarbete. Det kommande året skall vi självfallet fortsätta följa skolbibliotekens utveckling men vi kommer också rikta in oss på nya frågeställningar.

2006 är valår. Det är sällan som kultur- och utbildningsfrågor avgör val. Med all sannolikhet kommer inte biblioteksfrågorna avgöra nästa val heller. Men från föreningens sida skall vi naturligtvis arbeta för att avkräva de politiska partierna åsikter och ställningstaganden beträffande både forsknings- och folkbiblioteken. Valåret utgör ett tillfälle att öka uppmärksamheten och medvetenheten kring de frågeställningar som biblioteken möter. Det behövs om Sverige skall ha goda förutsättningar som kunskaps- och utvecklingsnation. Vem vet, till slut kanske vi också får en bibliotekspolitik?

GOTT NYTT BIBLIOTEKSÅR

Svensk Biblioteksförning tillönskar alla medlemmar och samarbetspartners ett riktigt Gott Nytt Biblioteksår. Istället för julkort skänker vi i år pengar till inköp av barn- och ungdomsböcker till ett bibliotek i Nsuta, Ghana.

Styrelsen

Akut

Hjälp oss hjälpa katastrofernas offer i Pakistan, Indien, Centralamerika och Afrika.
Ge 50 kr genom att SMS:a "akut" till nummer 72105.
Eller ge din gåva on line: www.redcross.se
Tack för ditt stöd!

FÖRÄNDRÅ UTSIKTEN
FÖR MILJONTALS BARN.

Post- och bankgiro
90 2003-3
www.rb.se

Maila info till kalendariet: pax@biblioteksforeningen.org
för vidare info se <http://www.biblioteksforeningen.org>

kalendarium

27 januari, Stockholm När det regnar manna...

Ett seminarium om kulturarvet, tillgängligheten och upphovsrätten riktat till beslutsfattare vid arkiv, bibliotek och museer.

Arr: ABM-centrum

Mer info: www.abm-centrum.se

9–10 februari, Stockholm Paradise Hotel & Top Librarian – hur ska biblioteken synas i medie- bruset?

Hur arbetar pressen, hur gör man ett slagkraftigt pressmeddelande, vad kan man göra för att nå ut med sina nyheter? Dessa och många andra frågeställningar kommer att diskuteras under två dagar.

Arr: Svensk Biblioteksförerings specialgrupp för marknadsföring

9 mars, Stockholm Öppet hus

Svensk Biblioteksförening bjuder in medlemmar och vänner till öppet hus på kansliet, Saltmätargatan 3A. Mer information kommer i början av 2006.

Välkomna!

Arr: Svensk Biblioteksförening

24–26 mars, Mariehamn Mariehamns litteraturdagar 2006

Litterär festhelg med författarmöten, samtal och debatter, poesi och prosa, musik, litterär supé m.m. Årets tema är PASSION. Välkomna!

Arr: Mariehamns stadsbibliotek

Mer info: www.mhbibl.aland.fi/littdag/

27 mars, Stockholm Biblioteket i en föränderlig värld

Ur programmet: Klas Dannerlöv, Sveriges Kommuner och Landsting talar om "Att skapa värden i en globaliserad ekonomi - utmaningar för regioner och kommuner". Anders Hellner, UI, föreläser kring aktuella frågor i europeisk politik och Majja Berndtson, biblioteksdirektör Helsingfors om "Tiden står inte stilla på biblioteket".

Arr: Svensk Biblioteksförerings specialgrupp för ekonomi och samhällsinformation, inkl. EU

3 april, Stockholm Framtidens barnbibliotek

Hur hittar man strukturen i biblioteksrummet, samtidigt som man får in det fantasi-fulla? Hur kan man göra bibliotekskatalogen både bibliotekstekniskt funktionell och samtidigt rolig? Hur integrerar man rummet och katalogen? Det är frågeställningar som belyses under konferensen.

Arr: Svensk Biblioteksförerings specialgrupp för barnbibliotek

6 april, Stockholm Öppet hus

Svensk Biblioteksförening bjuder in medlemmar och vänner till öppet hus på kansliet, Saltmätargatan 3A. Mer information kommer i början av 2006.

Välkomna!

Arr: Svensk Biblioteksförening

24–25 april, Lund Third Nordic Conference on Scholarly Communication

"Beyond Declarations - the Changing Landscape of Scholarly Communication, Lund.

Arr: Biblioteksdirektionen, Lunds universitets bibliotek

Mer info: www.lub.lu.se/ncsc2006

8–10 maj, Ronneby Netlearning

Tema: Pedagogiskt nyskapande genom nätbaserat lärande.

Arr: Blekinge Tekniska Högskola m.fl.

Mer info: www.netlearning.se/2006

10–12 maj, Malmö Biblioteksdagarna 2006

Gränslöst – Biblioteken och mångfaldens möjligheter

Arr: Svensk Biblioteksförening

16–18 augusti, Köpenhamn Creating Knowledge IV:

Empowering the Student Through Cross-Institutional Collaboration with focus on collaboration between library and academic support. An active learning conference with emphasis on good practice/paper presentations and workshops.

Arr: NORDINFOlit and Danish Network for University Pedagogy

Mer info: www.ck-iv.dk/

20–24 augusti, Seoul, Korea IFLA General Conference and Council 2006

Libraries: Dynamic Engines for the Knowledge and Information Society

Arr: IFLA

Mer info: www.ifla2006seoul.org

24–25 augusti, Stockholm 9:e årliga medicinska biblioteks- konferensen

Arr: Karolinska Institutets Universitetsbibliotek

12 oktober, Stockholm Öppet hus

Svensk Biblioteksförening bjuder in medlemmar och vänner till öppet hus på kansliet, Saltmätargatan 3A. Mer information kommer i början av 2006.

Välkomna!

Arr: Svensk Biblioteksförening

16 november, Stockholm Öppet hus

Svensk Biblioteksförening bjuder in medlemmar och vänner till öppet hus på kansliet, Saltmätargatan 3A. Mer information kommer i början av 2006.

Välkomna!

Arr: Svensk Biblioteksförening

Storslagen natur.
Smultronställen. Livet runt
omkring oss. Hjälp till att
bevara vår natur och miljö
för framtida generationer.

Bli medlem i Svenska Naturskyddsföreningen eller stöd vårt arbete med en gåva. För privatpersoner finns flera olika stödformer och som företag kan ni bli Företagsfadder.

Läs mer på www.snf.se

* Stickande brännässlor

Svenska Naturskyddsföreningen

VILL DU FÖRBÄTTRA VÄRLDEN? BLI MEDLEM I RÖDA KORSET!

Som medlem bidrar du till att Röda Korset finns och har en fungerande organisation som vid behov snabbt kan agera och samordna insatser så att hjälpen kommer dit den bäst behövs.

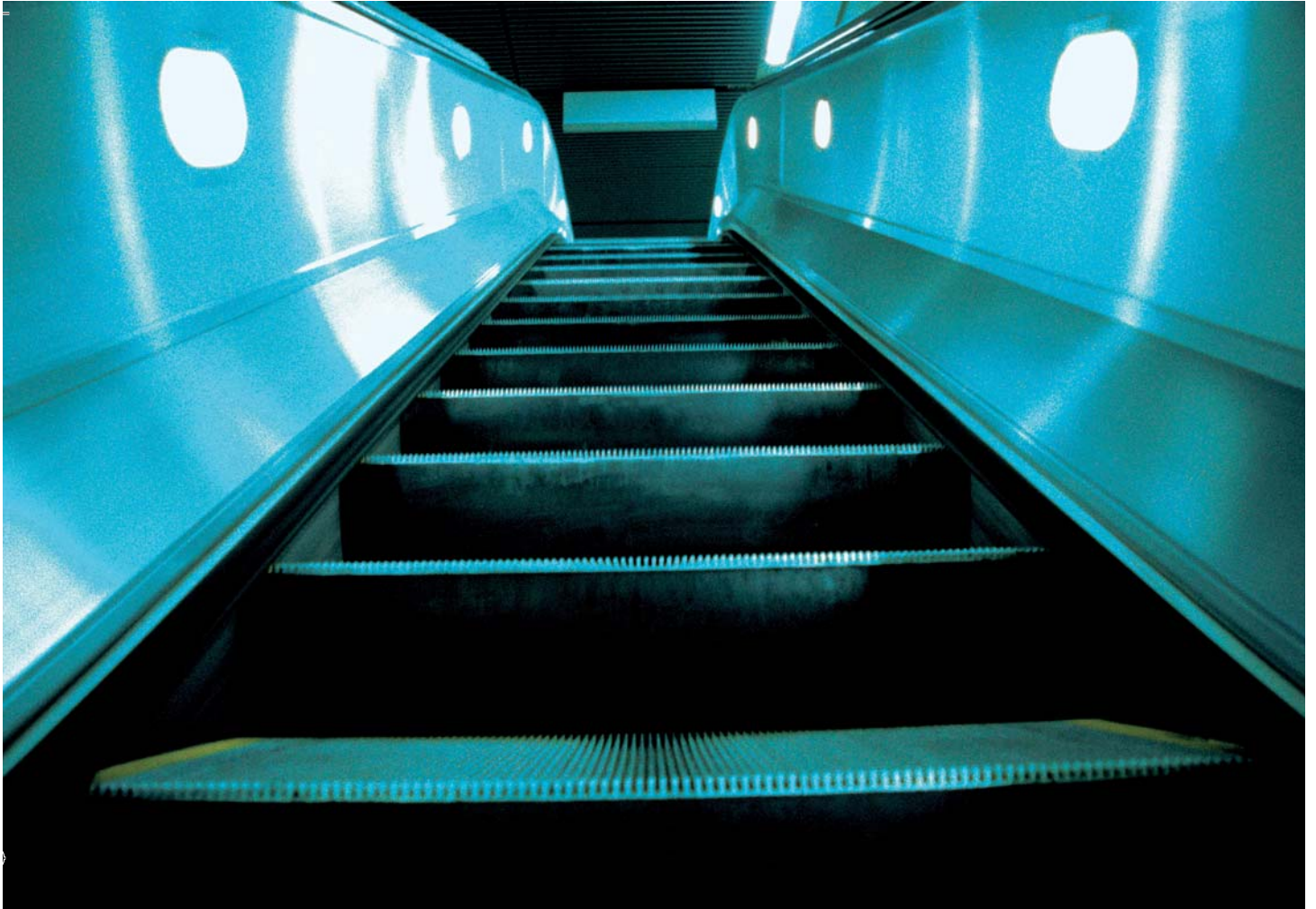
Röda Korset finns i 181 länder och är en av världens största humanitära organisationer. Vi hjälper människor oavsett religiös och politisk tillhörighet eller etnisk bakgrund.

Att bli medlem är ett enkelt sätt att hjälpa. För 150 kronor stöder du Röda Korset i ett helt år.
Varmt välkommen som medlem!

PG 900 800-7. Glöm ej
ange namn och adress.

På plats för effektiv hjälp

Följ med oss in i framtiden!

I takt med att informationssamhället förändras utvecklar EBSCO sina produkter och tjänster för att de på bästa sätt ska passa våra kunder. Allt ifrån e-tidskriftsportaler till vår erfarna personal - EBSCO har människorna, systemen och resurserna för att tillgodose dina behov.

Från 19 kontor runt om i världen erbjuder vi lokal service med global support från vårt internationella huvudkontor. EBSCO:s finansiella stabilitet är en garanti för att vi lever upp till våra åtaganden och fortsätter att utveckla de bäst tänkbara tekniska lösningarna du behöver.

Tillförlitlighet, innovation, service och tekniska lösningar
- endast från EBSCO Information Services.

www.ebsco.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES

Skolbiblioteken
får mycket mer
än bara ett
lätthanterligt
webbssystem...

Lund:

Tel: 046 - 270 04 00
Fax: 046 - 270 04 90

Göteborg:

Tel: 031 - 710 29 50
Fax: 031 - 69 46 46

Stockholm:

Tel: 08 - 705 80 17
Fax: 08 - 705 80 55

www.axiell.com

Helsingborg väljer FreeLib till alla sina grundskolor

FreeLib är Axiells nya webbaserade skolmodul, som ansluts till kommunens BOOK-IT eller LIBRA III-system. Med FreeLib får skolorna tillgång till hela den stora informations- och kunskapsresurs som finns på kommunbiblioteket.

I Helsingborg tar kommunen ett samlat grepp om sina olika verksamhetssystem för att få bättre resursutnyttjande, överblick och kontroll på kostnaderna. Alla bibliotek ska självklart ha ett gemensamt system.

Karin Bergendorff, strategisk utvecklare, Helsingborgs stadsbibliotek:

– Med FreeLib får skolbiblioteken i Helsingborg ett pedagogiskt verktyg. Nu får alla elever samma sökverktyg i skolan, på folkbiblioteken och hemma. Samarbetet mellan folkbiblioteket och skolorna gör att bibliotekens roll i skolan stärks.

Fler kommuner som redan satsat på FreeLib: Avesta, Botkyrka, Burlöv, Falkenberg, Falun, Haninge, Helsingborg, Kungsbacka, Lindesberg, Nynäshamn, Skurup, Smedjebacken, Sollentuna, Vilhelmina och Älvkarleby.